

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการถ่ายโอนภารกิจ กรณีศึกษาการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอรวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยแบ่งสาระสำคัญได้ดังนี้

1. แนวคิดการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. นโยบายของรัฐในการถ่ายโอนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
3. การบริหารและการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
4. ข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลรวมถึงประวัติการถ่ายโอนภารกิจของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
5. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้มีบุคคลต่าง ๆ ให้แนวคิดไว้ดังนี้

ธนศ เจริญเมือง (ฮ้างโน โกวิทช์ พวงงาม, 2549 : 17-18) กล่าวถึงหลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) หมายถึง ระบบการบริหารประเทศที่เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นต่างๆ มีอำนาจในการจัดการดูแลกิจการหลาย ๆ ด้านของตนเอง ไม่ใช่ปล่อยให้รัฐบาลกลางรวมศูนย์อำนาจในการจัดกิจการแทบทุกอย่างของท้องถิ่น กิจการที่ท้องถิ่นมีสิทธิจัดการดูแล ได้แก่ ระบบสาธารณสุข ปลอดภัย การศึกษาและศิลปวัฒนธรรม การดูแลชีวิตทรัพย์สินและการดูแลสิ่งแวดล้อมส่วนกิจการใหญ่ ๆ ที่รัฐบาลกลางควบคุมไว้เด็ดขาดก็คือการทหารและการต่างประเทศ ทั้งนี้ เป็นการเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นได้ดูแลจัดการปัญหาในระดับท้องถิ่นทำให้เกิดคุณประโยชน์อย่างน้อย 5 ข้อ คือ

1. แบ่งเบาภาระของรัฐบาลกลาง
2. ทำให้ปัญหาในแต่ละท้องถิ่นได้รับการแก้ไขปรับปรุงได้อย่างมีประสิทธิภาพ
เป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ
3. ส่งเสริมให้คนแต่ละท้องถิ่นได้แสดงความสามารถพัฒนาบทบาทตนเองในการ
ดูแลรับผิดชอบท้องถิ่นของตนเอง
4. เป็นพื้นฐานสำคัญของคนในท้องถิ่นในการก้าวขึ้นไปดูแลแก้ไขปัญหาระดับชาติ
5. เสริมสร้างความมั่นคง และเข้มแข็งให้แก่ชุมชนและประเทศ เนื่องจากปัญหา
ต่างๆ ได้รับการแก้ไข สังคมมีความเจริญก้าวหน้า ประชาชนมีคุณภาพและมีบทบาทในการ
จัดการดูแลสังคมของตนเอง

โฆษิต ปันเปียมรัชฎ์ และคณะ (อ้างใน โกวิทช์ พวงงาม, 2549 : 21) ให้ความหมายของการกระจายอำนาจ คือการกระจายการตัดสินใจทั้งทางด้านการบริหารและการเงินจากส่วนกลางไปสู่ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น และหมายความรวมถึงการมอบอำนาจซึ่งได้แก่การที่ผู้มอบอำนาจยังคงไว้ซึ่งความรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจหรือการดำเนินงานของผู้รับมอบอำนาจและมีขอบเขตจำกัด คือเป็นความรับผิดชอบเฉพาะผู้ได้รับมอบอำนาจโดยตรงระดับเดียวเท่านั้น ไม่สามารถให้ระดับรองลงไปได้ และหมายถึงการแบ่งอำนาจและการโอนอำนาจซึ่งได้แก่การกระจายอำนาจระดับบนลงไปสู่ระดับรอง ๆ ลงไปผู้รับมอบอำนาจต้องรับผิดชอบต่อการดำเนินการและการตัดสินใจของตนเอง

จากกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจดังกล่าว จึงได้มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไว้ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 30 กำหนดให้มีแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นกรอบทิศทางการกระจายอำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะการพิจารณาถ่ายโอนภารกิจรูปแบบการถ่ายโอนภารกิจจากราชการส่วนกลางและราชการส่วนภูมิภาค ไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายมีกระบวนการที่ยืดหยุ่น และสามารถปรับวิธีการตามสถานการณ์โดยแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ (สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, 2546 : 22-23)

ช่วงแรก (พ.ศ. 2544-2547) เป็นช่วงปรับปรุงระบบการบริหารงานภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ราชการส่วนกลางและราชการส่วนภูมิภาค รวมทั้งการพัฒนายุทธศาสตร์ การสร้างความพร้อมเพื่อรองรับการถ่ายโอนภารกิจบุคลากร งบประมาณและทรัพย์สิน ตลอดจนการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ช่วงที่สอง มีการปรับบทบาทของราชการส่วนกลางและราชการส่วนภูมิภาค องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคประชาชนที่จะเรียนรู้ร่วมกันในการถ่ายโอนภารกิจ มีการปรับกลไกความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับราชการส่วนภูมิภาคอย่างกลมกลืน รวมทั้งปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง อันจะทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินกิจการสาธารณะที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้ดีขึ้น

ช่วงที่สาม ประชาชนในท้องถิ่นจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถเข้าถึงบริการสาธารณะได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ประชาชนจะมีบทบาทในการตัดสินใจ การกำกับดูแล และตรวจสอบ ตลอดจนสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เท่าที่จำเป็นภายใต้ขอบเขตที่ชัดเจนและการปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นการปกครองตนเองของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง

คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้จัดทำแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยยึดหลักการและสาระสำคัญ 3 ด้าน ประกอบด้วย

1. ด้านความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครองการบริหารจัดการการบริหารงานบุคคล และการเงินการคลังของตนเอง โดยยังคงรักษาความเป็นรัฐเดี่ยวและความเป็นเอกภาพของประเทศ มีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และความมั่นคงของชาติเอาไว้ ตลอดจนส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเมืองการปกครองท้องถิ่น ภายใต้ระบบประชาธิปไตย

2. ด้านการบริหารราชการแผ่นดินและการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น รัฐต้องกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการของตนเองได้มากขึ้น โดยปรับบทบาทและภารกิจของราชการบริหารส่วนกลางและราชการบริหารส่วนภูมิภาคพร้อมเพิ่มบทบาทให้ท้องถิ่นเข้าดำเนินการแทน เพื่อให้ราชการบริหารส่วนกลางและราชการส่วนภูมิภาครับผิดชอบในการกิจมหภาคและภารกิจที่เกินกว่าขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะดำเนินการได้ โดยกำกับดูแลแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน

ด้านนโยบายและด้านกฎหมายเท่าที่จำเป็นให้การสนับสนุนส่งเสริมเทคนิควิชาการและตรวจสอบติดตามประเมินผล

3. ด้านประสิทธิภาพการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณะที่ดีขึ้นหรือไม่ต่ำกว่าเดิมมีคุณภาพมาตรฐานการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความโปร่งใส

เมื่อแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2543 ได้ประกาศใช้ในราชการกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2545 จึงมีผลผูกพันให้ส่วนราชการต่างๆ ต้องถ่ายโอนภารกิจตามที่ระบุในแผนปฏิบัติการ ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน
2. ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต
3. ด้านการจัดระเบียบชุมชน/สังคม/และการรักษาความสงบเรียบร้อย
4. ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยว
5. ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
6. ด้านศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผู้ศึกษามีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับภารกิจที่ได้ถ่ายโอนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นเรื่องเกี่ยวกับงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งเป็นภารกิจถ่ายโอนด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต และแผนปฏิบัติการกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระบุไว้เป็นภารกิจถ่ายโอน ที่องค์กรบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ต้องทำในปี พ.ศ. 2545

2. นโยบายของรัฐในการถ่ายโอนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 78 (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. 2545 : 241-251) กำหนดให้รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นส่งเสริมให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจได้เองจากมาตรา 282 ถึงมาตรา 290 (จำนวน 9 มาตรา) ก็กำหนดให้รัฐต้องให้ความเป็นอิสระแก่ท้องถิ่น ตามหลักแห่งการปกครองตนเองและตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครองการบริหารงานบุคคล การเงินและการคลังและมีอำนาจหน้าที่ โดยเฉพาะตามที่กฎหมายกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ โดยรัฐบาลเป็นผู้กำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่าที่

จำเป็น ทั้งนี้ต้องมีการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง (กรมส่งเสริมการปกครอง
ท้องถิ่น. 2547 : 3-4)

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้การศึกษา
เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคน ซึ่งต้องมีการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของ
รัฐธรรมนูญ สาระสำคัญคือมุ่งเน้นให้มีการปฏิรูประบบบริหารและการจัดการศึกษาให้มี
ประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยให้มีเอกภาพในเชิงนโยบายและมีความหลากหลายในการ
ปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น รวมทั้งส่งเสริมให้เอกชนร่วมจัดการศึกษา และให้มีความอิสระในการบริหารจัดการ
ภายใต้การกำกับดูแลจากรัฐ (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. 2545 : 250)

นโยบายของรัฐบาลได้แสดงเจตนารมณ์ที่จะปฏิรูปการศึกษา เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้
เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาระบบเศรษฐกิจให้คนไทยทั้งปวงได้รับโอกาส
เท่าเทียมกันที่จะเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และมีปัญญาเป็นทุน
ไว้สร้างงานและสร้างรายได้นำประเทศให้อยู่รอดจากระบบเศรษฐกิจและสังคมที่ผันแปรอยู่
ตลอดเวลา โดยยึดหลักว่าการศึกษาส่งคนสร้างงานและสร้างชาติ

สำหรับการจัดการศึกษาของท้องถิ่นนั้น มีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
กระทรวงมหาดไทยทำหน้าที่ประสาน ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาท้องถิ่น เป็นการ
ดำเนินการตามแนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจในการจัดการพัฒนาของชาติไปยังท้องถิ่น
มากขึ้น โดยรัฐธรรมนูญฉบับนี้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดการศึกษาอบรมและ
การฝึกอาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นและ เข้าไปมีส่วนร่วมในการ
จัดการศึกษาอบรมของรัฐแต่ต้องไม่ขัดต่อมาตรา 43 มาตรา 81 ตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในการจัดการศึกษาท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัย กำหนดให้
เด็กปฐมวัยได้รับการส่งเสริมพัฒนาการและเตรียมความพร้อมทางร่างกาย อารมณ์ สังคม
สติปัญญาและลักษณะนิสัยให้เป็นอย่างดีถูกต้องตามหลักวิชาการ เต็มตามศักยภาพมี
คุณธรรม จริยธรรมระเบียบวินัย และมีความพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาในระดับการศึกษาขั้น
พื้นฐาน

1. แนวคิดพื้นฐานในการจัดการศึกษาปฐมวัย

การเริ่มต้นเป็นจุดสำคัญของงานทุกชนิดในงานแห่งชีวิตจุดเริ่มต้นคือการเริ่มชีวิต
ในเด็กปฐมวัยซึ่งเป็นที่ยอมรับกัน โดยทั่วไปในหมู่นักจิตวิทยาและนักการศึกษาว่าเด็กตั้งแต่
แรกเกิดถึงอายุ 5 ขวบ เป็นช่วงที่สำคัญช่วงหนึ่งของชีวิตที่สมองมีการเจริญเติบโตมากกว่า

ทุก ๆ ช่วงอายุและเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมที่สุด สำหรับการปูพื้นฐานทักษะต่าง ๆ ให้แก่เด็ก เพื่อมีความพร้อมในการที่จะพัฒนาในระดับต่อไป ดังนั้น การจัดการศึกษาปฐมวัยพัฒนาขึ้นมา โดยแนวคิดดังต่อไปนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2547 : 4-6)

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กพัฒนาการของมนุษย์ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวมนุษย์เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิต่อเนื่องไปจนตลอดชีวิต ครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญาและลักษณะนิสัยจะมีความสัมพันธ์และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป็นลำดับขั้นตอน ไปพร้อมกันทุกด้าน เด็กแต่ละคนจะเติบโตและมีลักษณะการพัฒนากันแตกต่างกันไปตามวัย ซึ่งบ่งบอกถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละวัยเริ่มตั้งแต่ ปฏิสนธิจนถึง อายุ 5 ขวบ

พัฒนาการแต่ละด้านมีทฤษฎีเฉพาะอธิบายไว้ และสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาเด็ก เช่น ทฤษฎีพัฒนาการทางร่างกายที่อธิบายการเจริญเติบโต และพัฒนาการของเด็กว่ามีลักษณะต่อเนื่องเป็นตามลำดับขั้น เด็กจะพัฒนาไปถึงขั้นใดจะต้องเกิดวุฒิภาวะของความสามารถขั้นนั้นก่อน เช่น ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา อธิบายว่าเด็กเกิดมาพร้อมวุฒิภาวะซึ่งจะพัฒนาขึ้นตามอายุ ประสบการณ์ ค่านิยมทางสังคมและสิ่งแวดล้อม

ดังนั้นแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก จึงเป็นเสมือนแนวทางให้ผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าใจเด็ก สามารถอบรมเลี้ยงดูและจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัย และความแตกต่างของแต่ละบุคคล เพื่อส่งเสริมให้เด็กพัฒนาจนบรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการ ได้ชัดเจนขึ้น

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้การเรียนรู้ของมนุษย์ มีผลสืบเนื่องมาจากประสบการณ์ที่ได้รับ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากกระบวนการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล และสิ่งแวดล้อมรอบตัว ดังนั้น การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก และเนื่องจากการเรียนรู้เป็นพื้นฐานของพัฒนาการในระดับที่สูงขึ้น และเด็กมีการเรียนรู้ตามธรรมชาติตั้งแต่เกิดก่อนจะเข้าสถานศึกษา การจัดหลักสูตร จึงยึดแนวคิดที่จะให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงด้วยตัวเด็กเอง ในสภาพแวดล้อมที่เป็นอิสระเอื้อต่อการเรียนรู้ โดยมีผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดี มีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน

1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นของเด็ก การเล่นถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญในชีวิตของเด็กทุกคน เด็กจะรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลิน ได้สังเกตมีโอกาสดลองสร้างสรรค์แก้ปัญหา และค้นพบด้วยตนเอง ซึ่งมีอิทธิพลและมีผลต่อการเจริญเติบโต ช่วยพัฒนาร่างกายอารมณ์

สังคม สติปัญญาและลักษณะนิสัย เด็กจะรู้จักการเรียนรู้ความเป็นอยู่ของผู้อื่น สร้างความสัมพันธ์อยู่ร่วมกับผู้อื่นรวมถึงธรรมชาติรอบตัว ดังนั้นในการจัดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย จึงถือว่าเป็นการเล่นอย่างมีจุดมุ่งหมาย เป็นหัวใจสำคัญของการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก

1.4 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคม บริบททางสังคมและวัฒนธรรมเด็กอาศัยอยู่ หรือแวดล้อมตัวเด็ก ทำให้เด็กแต่ละคนแตกต่างกัน หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ถือว่าผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจและยอมรับว่าวัฒนธรรมและสังคมที่แวดล้อมตัวเด็กมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพ และพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ผู้สอนควรต้องเรียนรู้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของเด็กที่ตนรับผิดชอบเพื่อช่วยให้เด็ก ได้พัฒนาเกิดการเรียนรู้ และอยู่ในกลุ่มคนที่มาจากพื้นฐานเหมือนหรือต่างจากตน ได้อย่างมีความสุข

แนวคิดพื้นฐานดังกล่าวในการจัดการศึกษาปฐมวัย ครูผู้ดูแลเด็กต้องศึกษาหลักการของหลักสูตรให้เข้าใจเพราะในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กแรกเกิดถึงอายุ 5 ขวบ จะต้องยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูควบคู่กับการให้การศึกษาโดยต้องคำนึงถึงความสนใจและความต้องการของเด็กทุกคนทั้งเด็กปกติเด็กที่มีความสามารถพิเศษและเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา รวมทั้งการสื่อสาร และการเรียนรู้หรือเด็กที่มีร่างกายพิการหรือทุพพลภาพหรือบุคคลที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาสเพื่อให้เด็กพัฒนาทุกด้าน ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญาและลักษณะนิสัย อย่างสมดุล โดยจัดกิจกรรมที่หลากหลายบูรณาการผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เป็นประสบการณ์ตรงผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้าเหมาะสมกับวัยและความแตกต่างระหว่างบุคคล ด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้เลี้ยงดู หรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดู และให้การศึกษาเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กแต่ละคน ได้มีโอกาสในการพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการสูงสุดตามศักยภาพ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ได้อย่างมีความสุข เป็นคนดี และคนเก่งของสังคม สอดคล้องกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อทางศาสนา สภาพเศรษฐกิจ สังคม โดยความร่วมมือจากบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน ฯลฯ

2. หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

เด็กทุกคน มีสิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการ ตลอดจนการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้เลี้ยงดู หรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดู และให้การศึกษาเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนา

ศักยภาพตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุล และเต็มตามศักยภาพ โดยกำหนดหลักการดังนี้

- 2.1 ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกประเภท
- 2.2 ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคมและวัฒนธรรมไทย
- 2.3 พัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย
- 2.4 จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข
- 2.5 ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัวชุมชนและสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก

3. หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

หลักการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กที่อายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ขวบนั้น เป็นหลักการที่คำนึงถึงการพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวม เพื่อให้โอกาสในการพัฒนาเด็กทุกด้านตามลำดับขั้นตอนของพัฒนาการอย่างสมดุลและเต็มตามศักยภาพ

หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย ยังเน้นการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาครอบคลุมเด็กทุกประเภททั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาสและเด็กพิเศษ โดยคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคลและเน้นเด็กเป็นสำคัญ

การจัดการศึกษาจัดหลักการให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตสังคมวัฒนธรรมตามความเป็นอยู่จริงของเด็ก โดยมีผู้ใหญ่ในชุมชน เป็นผู้เชื่อมโยงองค์ความรู้ต่าง ๆ ให้แก่เด็ก ทั้งยังเปิดโอกาสให้เด็กได้พัฒนาอย่างเป็นองค์รวม โดยผ่านการเล่นซึ่งเป็นพัฒนาการตามธรรมชาติของเด็กและผ่านกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยเด็กเล็ก โดยมีผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดีของการเรียนรู้การจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ในการเรียนรู้ ที่สามารถดำรงในชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุขซึ่งต้องได้รับการประสานความร่วมมือจากครอบครัวชุมชนและสถานศึกษาแนวทางดังกล่าวข้างต้นนำมาสู่การจัดการศึกษาปฐมวัย ดังนี้

3.1 การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสมการพัฒนาหลักสูตรพิจารณาจากวัยและประสบการณ์ของเด็กโดยเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาเด็กทุกด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม สติปัญญาและลักษณะนิสัยโดยอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์เดิมที่เด็กมีอยู่

และประสบการณ์ใหม่ที่เด็กจะได้รับ ซึ่งต้องเป็นหลักสูตรที่ให้โอกาสทั้งเด็กปกติเด็กค่อย
โอกาสและเด็กพิเศษ

3.2. การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กซึ่งควรอยู่ในสภาพที่
แวดล้อมด้วยธรรมชาติตอบสนองความต้องการความสนใจของเด็กทั้งภายในและภายนอก
ห้องเรียนต้องสะอาดปลอดภัย อากาศสดชื่น ผ่อนคลายมีโอกาสออกกำลังกายและพักผ่อนมี
สื่อที่มาจากธรรมชาติ และวัสดุอุปกรณ์ที่หลากหลายเหมาะสมกับวัยให้เด็กมีโอกาสเรียนรู้
เกี่ยวกับตนเองสภาพแวดล้อมใกล้ตัวและโลกที่เด็กอยู่รวมทั้งการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคม

3.3. การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กซึ่งครูผู้ดูแลเด็ก
ต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้บอกความรู้หรือสั่งให้เด็กทำมาเป็นผู้อำนวยความสะดวกโดยที่ครู
ผู้ดูแลเด็กจะต้องยอมรับเห็นคุณค่ารู้จักและเข้าใจเด็กแต่ละคนที่ตนเองดูแลรับผิดชอบเพื่อจะได้
วางแผนสร้างสภาพแวดล้อมและกิจกรรมต่าง ๆ ได้เหมาะสมนอกจากนี้ครูผู้ดูแลเด็กจะต้อง
รู้จักพัฒนาตนเองปรับปรุงการใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับเด็ก

3.4 การบูรณาการเรียนรู้การจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัย ยึดหลัก
การบูรณาการที่ว่าหนึ่งแนวคิดเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายกิจกรรมหนึ่งกิจกรรม เด็กสามารถ
เรียนรู้ได้หลายทักษะและหลายประสบการณ์สำคัญจึงเป็นหน้าที่ของครูผู้ดูแลเด็กควรวางแผน
การจัดการประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่นที่หลากหลายกิจกรรมหลากหลายทักษะ
หลากหลายประสบการณ์สำคัญอย่างเหมาะสมกับวัย

3.5 การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ครู ผู้ดูแลเด็กควรสังเกตและ
ประเมินทั้งการสอนของตนเอง และพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กว่า ได้บรรลุตามจุดประสงค์
และเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ ผลที่ได้จากการสังเกตสามารถบอกได้ว่าเด็กเกิดการเรียนรู้และ
มีความก้าวหน้าเพียงใด ซึ่งจะช่วยครูผู้ดูแลเด็กในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ให้เห็น
พัฒนาการของเด็กเป็นรายบุคคล ความต้องการพิเศษของเด็กแต่ละคนและยังใช้ในการ
ประเมินประสิทธิภาพการจัดการศึกษา

3.6 ความสัมพันธ์ระหว่างครูผู้ดูแลเด็กและครอบครัวของเด็กเด็กแต่ละคนมีความ
แตกต่างกันเนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เด็กเติบโตขึ้นมาครูผู้ดูแลเด็กพ่อแม่และผู้ปกครองเด็ก
ต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลทำความเข้าใจพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กต้องยอมรับและ
ร่วมมือกันรับผิดชอบมีส่วนร่วมในการพัฒนาตามหลักการจัดหลักสูตรให้บรรลุเป้าหมายที่
ต้องการร่วมกัน

3. การบริหารและการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2547)

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ได้กำหนดมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และได้จัดทำคู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในการจัดการศึกษาและพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กเล็กในท้องถิ่นให้มีคุณภาพ มีสาระสำคัญ ดังนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2547 : 1-5) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง สถานที่อยู่และให้การศึกษาเด็กอายุระหว่าง 3-5 ปี มีฐานะเทียบเท่าสถานศึกษา เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งเอง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของส่วนราชการต่าง ๆ ที่ถ่ายโอนให้อยู่ในความดูแลรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด/มัสยิด กรมการศาสนา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกรมการพัฒนาชุมชน และ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (เด็ก 3 ขวบ) รับถ่ายโอนจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ฯลฯ ซึ่งต่อไปนี้ เรียกว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ดังนั้น เด็กจึงเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่าและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต การพัฒนาเด็กที่จะให้ได้รับความพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา จึงนับเป็นภารกิจสำคัญที่หน่วยงานซึ่งรับผิดชอบจะต้องตระหนักและให้ความสนใจ เพื่อให้การพัฒนาเด็กเป็นไปอย่างมีคุณภาพและได้มาตรฐานเหมาะสมกับวัย

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการพัฒนาเด็กตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และกฎหมายว่าด้วยแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจไม่ว่าจะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบใดก็ตาม ทั้งองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล หรือเมืองพัทยา ล้วนแต่มีบทบาทที่สำคัญในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้จัดให้มีการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พร้อมทั้งรับถ่ายโอนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งเดิมอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของส่วนราชการต่างๆ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่รับผิดชอบในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในทุก ๆ ด้าน เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ และได้มาตรฐานตามที่ระเบียบกำหนดไว้

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้เล็งเห็นความสำคัญในการจัดทำมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สามารถดำเนินงานเพื่อ

พัฒนาเด็กได้อย่างมีคุณภาพและเหมาะสม ซึ่งจะเป็นแนวทางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ถือปฏิบัติในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่อไป สำหรับมาตรฐานดังกล่าวได้รวบรวม
และจัดทำขึ้นจำแนกออกเป็นมาตรฐานการดำเนินงาน 4 ด้าน ประกอบด้วย

1. มาตรฐานด้านบุคลากรและการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประกอบด้วย
ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ นายกฯ และปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ตลอดจนบุคลากร ซึ่งทำหน้าที่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อาทิ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแล
เด็กฯ ผู้ประกอบอาหาร เป็นต้น โดยบุคลากรที่เกี่ยวข้องจะต้องมีคุณสมบัติ บทบาทหน้าที่และ
ความรับผิดชอบ ในการบริหารจัดการเพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นสามารถดำเนินงานให้การศึกษาและพัฒนาการสำหรับเด็กได้อย่างถูกต้องตามหลัก
วิชาการด้วยความเหมาะสม และเป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่น ดังนี้ (กรมส่งเสริมการ
ปกครองท้องถิ่น. 2547 :3)

1.1 ด้านคุณสมบัติ

1.1.1 ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ นายกเทศมนตรี นายก
องค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดเทศบาล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล รวมถึงผู้บริหาร
การศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการกอง หัวหน้ากองการศึกษา ควรมีคุณสมบัติที่
สำคัญ ดังนี้

- 1) มีความรู้ความเข้าใจ และตระหนักถึง ความสำคัญในการดำเนินงาน
ด้านการศึกษาและพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก
- 2) มีนโยบายแผนและงบประมาณเพื่อการดำเนินงานที่ชัดเจนในการ
สนับสนุนการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กให้มีคุณภาพ

1.1.2 บุคลากรซึ่งทำหน้าที่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็ก
เล็ก ครูผู้ดูแลเด็กฯ ผู้ประกอบอาหาร และผู้ทำความสะอาด ควรมีคุณสมบัติที่สำคัญ ดังนี้

- 1) หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีสถานภาพเป็นพนักงานส่วนท้องถิ่นหรือ
พนักงานจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามมาตรฐานทั่วไปหรือหลักเกณฑ์เกี่ยวกับ
พนักงานส่วนท้องถิ่นหรือพนักงานจ้างที่ออกตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคล
ส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และควรมีคุณสมบัติ ดังนี้ มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทาง
การศึกษาขึ้นไป สาขาวิชาเอกการศึกษาปฐมวัย หรือปริญญาอื่น ๆ ที่คณะกรรมการกลาง
พนักงานส่วนท้องถิ่นรับรอง และมีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย

มาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี มีคุณสมบัติทั่วไปและคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งตามมาตรฐานทั่วไป ที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นกำหนด มีความรู้เรื่องโภชนาการ และอาหารอย่างดี ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือบกพร่องใน ศีลธรรมอันดี ไม่มีประวัติการกระทำผิดต่อ เด็ก หรือละเมิดสิทธิเด็ก ไม่เป็นผู้เคยต้องรับโทษจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเว้นแต่ เป็นความผิดลหุโทษหรือความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท แพทย์ให้การรับรองว่ามีสุขภาพจิต ดี สุขภาพแข็งแรง ไม่เป็นโรคติดต่อร้ายแรง ไม่เป็นผู้วิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ และไม่เป็นผู้ติดสารเสพติด

2) ผู้ดูแลเด็ก มีวุฒิการศึกษาตามที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วน ท้องถิ่นกำหนด มีสถานภาพเป็นพนักงานส่วนท้องถิ่นหรือพนักงานจ้างตามมาตรฐานทั่วไป หรือหลักเกณฑ์เกี่ยวกับพนักงานจ้าง ที่ออกตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วน ท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และควรมีคุณสมบัติ ดังนี้ มีคุณสมบัติทั่วไป และคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่ง ตามมาตรฐานทั่วไปที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นกำหนด ไม่เป็นผู้มีความ ประพฤติเสื่อมเสีย หรือบกพร่องใน ศีลธรรมอันดี ไม่มีประวัติการกระทำผิดต่อเด็ก หรือละเมิด สิทธิเด็ก ไม่เป็นผู้เคยต้องโทษจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเว้นแต่ความผิดที่เป็น ลหุโทษหรือความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท แพทย์ให้การรับรองว่ามีสุขภาพจิตดีสุขภาพ แข็งแรง ไม่เป็นโรคติดต่อร้ายแรง ไม่เป็นผู้วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ และ ไม่เป็นผู้ติดสารเสพติด มีระดับวุฒิภาวะ และบุคลิกลักษณะเหมาะสม ทั้งด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม มีความตั้งใจปฏิบัติงานด้วยความรัก ความอ่อนโยน เอื้อต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการดูแล เด็กเล็กอย่างเหมาะสม เป็นบุคคลที่มีความรักเด็ก มีอุปนิสัยสุชุม เยือกเย็น และมีความขยัน อดทน มีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี

3) ผู้ประกอบอาหาร มีสถานภาพเป็นพนักงานจ้างขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น และควรมีคุณสมบัติที่สำคัญ ดังนี้ มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับครูผู้ดูแลเด็กยกเว้น วุฒิการศึกษา ควรจบการศึกษาไม่ต่ำกว่าภาคบังคับ และควรเป็นผู้มีความรู้เรื่อง โภชนาการและ อาหารเป็นอย่างดี

4) ผู้ทำความสะอาด มีสถานภาพเป็นพนักงานขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นและควรมีคุณสมบัติที่สำคัญ ดังนี้ มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับผู้ดูแลเด็ก ยกเว้น วุฒิการศึกษา ควรจบไม่ต่ำกว่าภาคบังคับ

1.2 ด้านบทบาทหน้าที่ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2547 : 5)

1.2.1 ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

- 1) สำรวจความต้องการของชุมชน ในการจัดตั้งและดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- 2) กำหนดโครงสร้างการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามความพร้อมด้านทรัพยากรบุคคล สถานที่ และฐานะการคลังของแต่ละท้องถิ่น
- 3) จัดทำแผนงาน โครงการ และงบประมาณในการจัดตั้งและสนับสนุนการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมทั้งจัดทำสถิติ ขอความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่น
- 4) จัดทำประกาศจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- 5) จัดทำระเบียบหรือข้อบังคับว่าด้วยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- 6) กำหนดแผนแผนปฏิบัติการและงบประมาณในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุกด้านอย่างต่อเนื่อง
- 7) ควบคุม กำกับดูแลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพ และถูกต้องตามหลักวิชาการ

1.2.2 หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรมีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบดูแลบุคลากร และการดำเนินงานภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้เป็นไปตามนโยบาย และแผนงานที่วางไว้ อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ และด้วยความเรียบร้อยเกิดประโยชน์ต่อเด็กมากที่สุด

1.2.3 ผู้ดูแลเด็ก ควรมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

- 1) ปฏิบัติหน้าที่ตามกิจวัตรของเด็กเพื่อให้เด็กมีความเจริญเติบโต มีพัฒนาการทุกด้านตามวัย
- 2) ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในลักษณะบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ กล่าวคือ ให้เด็กได้พัฒนาด้านจิตใจอารมณ์สังคมและจริยธรรมไปพร้อม ๆ กัน โดยให้โอกาสเด็กเรียนรู้จากสิ่งของและผู้คนที่อยู่รอบข้างซึ่งเด็กจะเรียนรู้โดยประสาทสัมผัสทั้ง 5 การเคลื่อนไหว การเล่นและการลงมือกระทำ ดังนั้นครูผู้ดูแลเด็กจะต้องส่งเสริมและให้โอกาสเด็กได้พัฒนาอย่างเต็มที่รวมทั้งการปฏิสัมพันธ์กับเด็กด้วยคำพูดและกิริยาท่าทางที่นุ่มนวล อ่อนโยน แสดงความรักความอบอุ่นต่อเด็ก
- 3) สังเกตและบันทึกความเจริญเติบโตพฤติกรรมพัฒนาการต่างๆ ของเด็ก เพื่อจะให้เห็นความเปลี่ยนแปลงทั้งปกติ และผิดปกติที่เกิดขึ้นกับเด็ก ซึ่งจะนำไปสู่การค้นหสาเหตุ และวิธีการแก้ไขได้ทันที่

4) จัดสิ่งแวดล้อม ถูกสุขลักษณะ เหมาะสมในการพัฒนาเด็กทุกด้าน ทั้งภายในอาคารและภายนอกอาคารให้สะอาด มีความปลอดภัย และเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก

5) ประสานสัมพันธ์ ระหว่าง เด็กกับพ่อแม่ ผู้ปกครองและสมาชิกในครอบครัว ตลอดจนเป็นสื่อกลางในการสร้างสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ ผู้ปกครองและสมาชิกในครอบครัว เพื่อทราบถึงพฤติกรรม พัฒนาการเปลี่ยนแปลง ได้อย่างรวดเร็ว และต่อเนื่อง

6) มีการพัฒนาตนเองในทางวิชาการและอาชีพ ใฝ่หาความรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ดังนั้น การพัฒนาด้านความรู้ทางวิชาการและทักษะอาชีพอย่างต่อเนื่อง เช่น การศึกษาหาความรู้ การเข้ารับการอบรมเพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอ การติดตามความเปลี่ยนแปลงด้านความรู้และเทคโนโลยีล่าสุดที่หลากหลายรวมทั้งการรวมกลุ่มแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การศึกษาดูงาน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีคุณภาพ การเข้าร่วมเป็นสมาชิก และการจัดตั้งชมรมเครือข่ายสำหรับครูผู้ดูแลเด็กซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์โดยตรงแก่ครูผู้ดูแลเด็ก

7) รู้จักแหล่งประโยชน์จากแหล่งข้อมูล ความรู้ และเครือข่ายการปฏิบัติงาน เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ จากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน และแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ในชุมชน ดังนี้ หน่วยงานภาครัฐ เช่น กระทรวงมหาดไทย (กรมการพัฒนาชุมชน กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ) กระทรวงแรงงาน (กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน) กระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน สำนักคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา สถาบันพัฒนาแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยราชภัฏ) กระทรวงสาธารณสุข (กรมอนามัย กรมสุขภาพจิต) กระทรวงวัฒนธรรม (กรมการศาสนา) กระทรวงกลาโหม (กองทัพอากาศ) เป็นต้น องค์กรเอกชน สมาคม และมูลนิธิต่าง ๆ เช่น สมาคม วาย คับเบิ้ลยู ซี เอ มูลนิธิเด็กอ่อนในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก มูลนิธิช่วยเหลือเด็กยากจน ซี ซี เอฟ ในประเทศไทย สภาองค์กรพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (สอศย.) องค์กรยูนิเซฟ เซฟเดอะคิดเดรน ยูเอสเอ สภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์ สหทัยมูลนิธิ มูลนิธิดวงประทีป เป็นต้น แหล่งข้อมูลความรู้ในชุมชน เช่น สถานีอนามัย โรงพยาบาล สถานรับเลี้ยงเด็ก ในนิคมต่าง สำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการ

จังหวัด (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ) ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน (สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่าง ๆ โรงเรียนประถมศึกษาในชุมชน ศูนย์สื่อประจำหมู่บ้านของ สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ศูนย์บริการสาธารณสุข ศูนย์สงเคราะห์เด็กปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชน (กรุงเทพมหานคร) ข้าราชการครูหรือข้าราชการอื่น ๆ ซึ่งเป็นผู้ทรงความรู้ หรือ เกษียณอายุราชการแล้ว เป็นต้น

1.2.4 ผู้ประกอบอาหารควรมีบทบาทหน้าที่ในการประกอบอาหารให้ถูกสุขลักษณะถูกอนามัย และโภชนาการสำหรับเด็กปฐมวัย รวมทั้งการแต่งกายสะอาดเรียบร้อย การจัดสถานที่เตรียมและปรับปรุงอาหารจัดเครื่องสุขภัณฑ์ เครื่องครัวสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อยและมีการจัดการขยะถูกสุขลักษณะ

1.2.5 ผู้ทำความสะอาด ควรมีบทบาทหน้าที่ในการทำความสะอาดดูแลรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อย ทั้งภายใน และภายนอกอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1.3 ด้านรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2547 : 7)

1.3.1 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งได้แก่ บุคคลที่ได้รับการคัดเลือกจากชุมชน และ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้แต่งตั้ง โดยกำหนดจำนวนตามความเหมาะสม โดยจะต้องประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนกลุ่มองค์กรประชาคม ผู้แทนผู้ประกอบการ ผู้แทนผู้ดูแลเด็ก อย่างน้อย ไม่น้อยกว่า 1 คน โดยมีหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทำหน้าที่เลขานุการคณะกรรมการ โดยตรง

1.3.2 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบริหารจัดการ โดยคณะกรรมการบริหารศูนย์มี นายกเทศมนตรี/นายกองค์การบริหารส่วนตำบล หรือผู้ที่นายกเทศมนตรี/นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมอบหมาย เป็นประธาน ยกเว้น ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด/ มัสยิดที่รับถ่ายโอนจากกรมการศาสนาให้เจ้าอาวาส/ โต๊ะอิหม่าม หรือ ผู้ที่เจ้าอาวาส/โต๊ะอิหม่าม มอบหมาย เป็นประธาน

1.3.3 การบริหารงบประมาณ และการบริหารงานบุคคล เป็นหน้าที่ของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะต้องปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย และมาตรฐานทั่วไปหรือหลักเกณฑ์ที่ออกตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ.

2542 และมาตรฐานด้านบุคลากรและการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด

1.3.4 ให้คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่ประเมินครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ประกอบอาหาร และผู้ทำความสะอาด ในด้านความรู้ความสามารถให้เป็นไปตามมาตรฐานด้านบุคลากรและการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกำหนด และเสนอผลการประเมินให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบการพิจารณาต่อสัญญาจ้างต่อไป

1.4 ด้านการบริหารจัดการ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2547 : 8)

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช 2542 ซึ่งออกตามความในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติอำนาจและหน้าที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกประเภทรับผิดชอบการจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในพื้นที่ ซึ่งรวมถึงการจัดการศึกษาด้วย และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บททางการศึกษา ก็ได้บัญญัติไว้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาระดับใดก็ได้ ตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ประกอบกับแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดทำ โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อเป็นการกระจายโอกาสให้ประชาชนผู้ปกครองได้รับบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้เป็นไปตามนโยบายและวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1.4.1 นโยบายจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก(อายุ 3-5 ปี) ด้วยความร่วมมือของชุมชน เพื่อกระจายโอกาสเตรียมความพร้อม และพัฒนาเด็กทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาอย่างเหมาะสมตามวัย และเต็มตามศักยภาพ ตลอดจนเพื่อแบ่งเบาภาระของผู้ปกครอง และเป็นพื้นฐานของการศึกษาในระดับสูงขึ้นไป

1.4.2 เป้าหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบในการบริหารและจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้มีคุณภาพตามหลักวิชาการ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง และด้วยความร่วมมือของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ

1.4.3 วัตถุประสงค์

1) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กได้รับการดูแลที่ถูกต้องลักษณะและได้รับการฝึกฝนพัฒนาตามวัยและเต็มตามศักยภาพ

2) เพื่อพัฒนาความพร้อมของเด็กในทุกด้าน ๆ แบบองค์รวมตามจิตวิทยา พัฒนาการและหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

3) เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดและพัฒนาความพร้อมของเด็กก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษาตลอดจนส่งเสริมให้ครอบครัวเป็นฐานในการเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กได้อย่างถูกวิธี

4) เพื่อส่งเสริม สนับสนุน ความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับชุมชน ให้สามารถร่วมกันวางแผน และดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายได้

5) เพื่อแบ่งเบาภาระการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองที่มีรายได้น้อยให้สามารถออกไปประกอบอาชีพได้โดยสะดวก และเป็นการกระจายโอกาสในการพัฒนาความพร้อมสำหรับเด็กทุกคนให้ได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง

6) เพื่อให้การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นไปอย่างเหมาะสม และมีคุณภาพ

1.4.4 การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสงค์จะจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรมีสถานที่ อาคารและดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

สำรวจความต้องการของชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินการสำรวจความต้องการของชุมชนในประเด็นดังต่อไปนี้ ความต้องการชุมชน รูปแบบการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พิจารณามอบหมายให้ผู้ดำรงตำแหน่งบุคลากรทางการศึกษา หรือพนักงานจ้าง ที่มีคุณสมบัติเพื่อแต่งตั้งเป็นหัวหน้าศูนย์และแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยมีหัวหน้าศูนย์รับผิดชอบการดำเนินงานภายใน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดทำแผนดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และยุติขอความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่น ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำแผนดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อนำเข้าสู่แผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และจัดทำยุติเพื่อขอรับความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่น ต่อไป จัดทำโครงการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำโครงการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อเสนอขอรับงบประมาณ ในการดำเนินการจากผู้มีอำนาจอนุมัติ จัดทำระเบียบ/ข้อบังคับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ว่าด้วยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำระเบียบหรือข้อบังคับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าด้วยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องถือปฏิบัติ ในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จัดทำประกาศจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำ ประกาศจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประกาศให้สาธารณชนทราบ การยุบ/เลิก หรือ การรวมศูนย์พัฒนาเด็ก

เล็ก เมื่อจำนวนเด็กเล็กที่รับบริการในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอต่อการจัดชั้นเรียน และกิจกรรมการเรียน หรือกรณีที่ต้องครุภัณฑ์ประกอบส่วนท้องถิ่นประสงค์จะรวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตั้งแต่ 2 แห่ง ขึ้นไปเป็นแห่งเดียวกัน ให้คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นผู้พิจารณาเสนอต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้พิจารณาขยับเล็กหรือรวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก นั้น ตามความจำเป็น และเหมาะสม โดยผ่านความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น และเมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำประกาศขยับเล็กหรือรวมศูนย์พัฒนาเด็กแล้ว ให้รายงานจังหวัดและกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นทราบ

1.4.5 แนวทางการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จะต้องคำนึงถึงขอบข่ายของงานสายบังคับบัญชา และระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 ที่กำหนดให้สถานศึกษาต้องบริหารจัดการให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด โดยจะต้องจัดให้มีการประเมินตนเองทุกปี เพื่อตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดังนั้น เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถให้การดูแลและพัฒนาจัดการศูนย์ฯ ให้ครอบคลุมลักษณะงาน ต่อไปนี้

- 1) งานบุคลากรและการบริหารจัดการ
- 2) งานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม
- 3) งานวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร
- 4) งานการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน
- 5) งานธุรการ การเงิน และพัสดุ ทั้งนี้ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรจัดให้มีผู้รับผิดชอบงานดังกล่าวโดยแบ่งและมอบหมายงานตามความถนัด ความสามารถ และลักษณะของงานที่ต้องดำเนินการ ทั้ง 5 งาน อย่งไรก็ตาม ในการจัดแบ่งงานดังกล่าวควรคำนึงถึงความพร้อม ละเอียดภาพของแต่ละศูนย์ฯ ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กอาจรวมลักษณะงานวิชาการและงานกิจการนักเรียนเป็นงานกลุ่มเดียวกันและ/หรือรวมลักษณะงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม กับงานธุรการ การเงิน พักดู เป็นกลุ่มงานเดียวกัน เป็นต้น การบริหารงานทั้ง 5 งาน ให้มีคุณภาพมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้

(1) งานบุคลากรและงานบริหารจัดการ มีลักษณะงานที่ต้องปฏิบัติ ดังนี้ สรรหา หรือจัดจ้างบุคลากรเพื่อปฏิบัติหน้าที่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีจำนวน ตามความจำเป็นและสอดคล้องกับศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น หัวหน้าศูนย์ ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ประกอบอาหาร ผู้ทำความสะอาด โดยใช้หลักเกณฑ์ การสรรหาการจ้างและต่อสัญญาจ้างตามมาตรฐานและหลักเกณฑ์ทั่วไปที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นกำหนด

ยกเว้น กรณีศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด/มัสยิด การจ้างและการต่อสัญญาจ้าง ให้คณะกรรมการบริหารศูนย์วัด/มัสยิดเป็นผู้พิจารณาสรรหาและแจ้งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้จัดจ้าง กำหนดจำนวนอัตรากำหนด บุคลากร เงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทน ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดังนี้ ครูผู้ดูแลเด็กจำนวนสัดส่วนต่อเด็กเล็ก 1 : 20 หากมีเศษตั้งแต่ 10 คน ขึ้นไป ให้เพิ่มผู้ดูแลเด็กอีก 1 คน ผู้ประกอบอาหารกำหนดจำนวน ตามความจำเป็นและเหมาะสม ตามฐานะการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผู้ทำความสะดวกกำหนด จำนวนได้ตามขนาดของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คือศูนย์ขนาดเล็ก (จำนวนเด็กไม่เกิน 200 คน) มีอัตราไม่เกิน 2 ศูนย์ฯ ขนาดใหญ่ (จำนวนเด็ก ตั้งแต่ 200 คน ขึ้นไป) มีอัตราไม่เกิน 4 คนตามฐานะการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดอัตราเงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทน สิทธิหรือสวัสดิการอื่น ๆ ที่พึงได้รับตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ดังนี้

(1.1) ผู้มีวุฒิการศึกษาภาคบังคับและมัธยมศึกษาปีที่ 6 กำหนดอัตราเงินเดือนไม่น้อยกว่า 4,880 บาท หากมีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย มาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีหนังสือรับรองกำหนดอัตราเงินเดือน ๆ ละไม่น้อยกว่า 5,530 บาท

(1.2) ผู้มีวุฒิการศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หรือผู้มีวุฒิประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) กำหนดอัตราเงินเดือน ๆ ละไม่น้อยกว่า 5,260 บาท

(1.3) ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษาขึ้นไป สาขาวิชาเอกอนุบาลศึกษาหรือปฐมวัย หรือปริญญาอื่น ๆ ที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นรับรอง กำหนดอัตราเดือนละ ไม่น้อยกว่า 7,630 บาท

(1.4) ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาตาม (1.1) (1.2) (1.3) ต้องมีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี

(1.5) สิทธิหรือสวัสดิการอื่น ๆ ที่พึงได้รับ กำหนดการจัดชั้นเรียนห้องละ ไม่เกิน 20 คน หากมีเศษเกิน 10 คน ให้จัดเพิ่มได้อีก 1 ห้อง จัดทำงบประมาณค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร เช่น เงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทนสวัสดิการอื่น ๆ ที่พึงได้ตามกฎหมายบัญญัติ ตลอดจนพัฒนาบุคลากร กำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จัดทำระเบียบ ข้อบังคับ และทะเบียนประวัติบุคลากร นิเทศ อบรมและพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถ ในหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง บริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านอื่น ๆ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ควรปฏิบัติตามมาตรฐานด้านบุคลากรและการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกำหนดไว้

- (2) งานอาคาร สถานที่ และสิ่งแวดล้อม ให้ถือปฏิบัติตามมาตรฐานด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกำหนดไว้
- (3) งานวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ให้ถือปฏิบัติตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตรกำหนดไว้
- (4) งานการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชนให้ถือปฏิบัติตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน
- (5) งานธุรการ การเงิน และพัสดุ มีลักษณะงานที่ต้องปฏิบัติ ดังนี้ งานพัสดุเป็นการจัดทำ จัดซื้อ จัดหา และจำหน่ายทะเบียนพัสดุ รวมทั้งเสนอความต้องการ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการ งานธุรการ และสารบรรณ ได้แก่ การจัดทำข้อมูล สถิติ จัดทำทะเบียนหนังสือรับ – ส่ง การควบคุมและจัดเก็บเอกสาร การจัดทำประกาศและคำสั่ง การจัดทำบัญชี การเงิน การเบิกจ่ายเงิน ซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะถือปฏิบัติเกี่ยวกับรายรับ- จ่ายตามระเบียบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1.4.6 ให้สำนัก/ กองการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยงานซึ่งมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นไปตามนโยบาย ระเบียบ และมาตรฐาน ที่กำหนด สำหรับการจัดเก็บค่าใช้จ่ายจากผู้ปกครองให้ออนุโลม ใช้ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยเงินบำรุงการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัด และระเบียบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.5 กรณีเป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับถ่ายโอนจากส่วนราชการ ต่าง ๆ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รับผิดชอบในการบริหารและดำเนินงานตามแนวทางที่กำหนดในมาตรฐานด้านบุคลากรและการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในส่วนที่เกี่ยวข้อง ข้างต้น

2. มาตรฐานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.1 ด้านอาคารสถานที่

2.1.1 ที่ตั้ง สถานที่ตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรอยู่ในพื้นที่ซึ่งมีขนาดเหมาะสม และต้องไม่อยู่ในพื้นที่ ซึ่งอาจเสี่ยงต่ออันตราย ได้แก่ บริเวณชนถ่ายแก๊ส น้ำมัน สารเคมี หรือสารพิษ มลภาวะทางอากาศ แสงและเสียงที่มากเกินไป หากไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ต้องมีมาตรการป้องกันภาวะภัยต่าง ๆ ตามมาตรฐานความจำเป็นและเหมาะสม

2.1.2 จำนวนชั้นของอาคาร ตัวอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรมีจำนวนชั้นไม่เกิน 2 ชั้นนับจากพื้นหากสูงเกินกว่า 2 ชั้น ต้องมีมาตรการป้องกันอัคคีภัยและอุบัติเหตุต่าง ๆ

ที่อาจเกิดขึ้นตามความเหมาะสมและความสูงของตัวห้อง ไม่ควรมีต่ำกว่า 2.40 เมตร นับจากพื้นถึงเพดาน

2.1.3 ทางเข้า- ออก และประตูหน้าต่าง ทางเข้า- ออก จากตัวอาคารต้องมีความเหมาะสมสามารถเคลื่อนย้ายเด็กออกจากตัวอาคารได้สะดวก หากเกิดอุบัติเหตุหรือเหตุร้ายแรงใด ๆ ขึ้น โดยอย่างน้อยต้องมีทางเข้า-ออก 2 ทางและแต่ละทางนั้นควรมีความกว้างประมาณ 80 เซนติเมตร

2.1.4 ประตูหน้าต่างต้องมีความแข็งแรงอยู่ในสภาพใช้งานได้ดีมีขนาดและจำนวนเหมาะสมกับขนาดพื้นที่ของห้องและความสูงของหน้าต่างควรรู้อยู่ที่ประมาณ 80 เซนติเมตร นับจากพื้นให้เด็กมองเห็นสิ่งแวดล้อม ได้กว้างและชัดเจน นอกจากนี้บริเวณประตู-หน้าต่าง ไม่ควรมีสิ่งกีดขวางใด ๆ มาปิดกั้นของทางลมและแสงสว่าง

2.1.5 พื้นที่ใช้สอยต้องจัดให้มีบริเวณพื้นที่ในอาคารที่สะอาด ปลอดภัยและเพียงพอเหมาะสมกับการปฏิบัติกิจกรรมของเด็ก เช่น การเล่น การเรียนรู้ การรับประทานอาหารและการนอน โดยแยกเป็นสัดส่วนจากห้องรับประทานอาหาร ห้องส้วม และที่พักของเด็กป่วย โดยเฉลี่ยประมาณ 2.00 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน นอกจากนี้พื้นที่สำหรับจัดกิจกรรมพัฒนาเด็ก อาจจัดแยกเป็นห้องเฉพาะ หรือจัดรวมเป็นห้องเอนกประสงค์ที่ใช้ สำหรับจัดกิจกรรมที่หลากหลาย โดยใช้พื้นที่เดียวกันแต่ต่างเวลา และอาจปรับเปลี่ยนวัสดุอุปกรณ์หรือย้ายเครื่องเรือนตามความเหมาะสมและข้อจำกัดของพื้นที่ ดังนี้

2.1.6 บริเวณพื้นที่สำหรับการนอนต้องคำนึงถึงความสะอาดเป็นหลัก อากาศถ่ายเทได้สะดวก และอุปกรณ์เครื่องใช้เหมาะสมกับจำนวนเด็ก มีพื้นที่เฉลี่ยประมาณ 2 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 โดยมีแนวทางในการจัดดำเนินการ ดังนี้

- 1) จัดให้มีการระบายอากาศที่ดี ปลอดโปร่ง ไม่มีเสียงรบกวนและแสงสว่างไม่จ้าเกินไป
- 2) อุปกรณ์เครื่องนอนต่าง ๆ มีความสะอาด โดยนำไปซักฟอก ตากแดด อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง
- 3) จัดแยกเครื่องนอน หมอน ผ้าห่ม สำหรับเด็กแต่ละคน โดยเขียนหรือปักชื่อไว้ ไม่ใช้ร่วมกัน เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อโรค
- 4) หมั่นตรวจตราดูแลไม่ให้มีสัตว์ หรือแมลงต่าง ๆ มารบกวนในบริเวณพื้นที่สำหรับการนอน

2.1.7 บริเวณพื้นที่สำหรับการเล่นและพัฒนาเด็ก ควรออกแบบให้มีพื้นที่สำหรับการเรียนรู้รวมกลุ่มและแยกกลุ่มย่อยในกิจกรรมการเรียนรู้อิสระ การเล่นสร้างสรรค์ หรือการอ่านหนังสือเล่นต่อแท่งไม้ที่ที่ต้องการมุมเงียบ และมีพื้นที่สำหรับการเล่นที่โต๊ะหรือเบียดต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของเด็กเป็นหลัก โดยมีวัสดุอุปกรณ์ที่ป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ และมีอุปกรณ์ หรือเครื่องเล่นที่ส่งเสริมการพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก

2.1.8 บริเวณพื้นที่รับประทานอาหารต้องคำนึงถึงความสะดวกเป็นหลัก มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก มีแสงสว่างพอเหมาะ มีอุปกรณ์เครื่องใช้ที่เพียงพอและเหมาะสมกับจำนวนเด็ก ทั้งนี้บริเวณห้องอาหาร โต๊ะ เก้าอี้ ที่ใช้สำหรับรับประทานอาหารต้องทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ และควรจัดให้มีวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้มีขนาดเหมาะสมกับตัวเด็ก มีสภาพแข็งแรง และใช้งานได้ดี

2.1.9 บริเวณที่พักเด็กป่วย ต้องแยกเป็นสัดส่วน มีอุปกรณ์ปฐมพยาบาล ตู้ยา เครื่องเวชภัณฑ์ที่จำเป็น และเด็กต้องอยู่ในสายตาของผู้ดูแลตลอดเวลา กรณีไม่สามารถจัดห้องพักเด็กป่วยเป็นการเฉพาะได้ ต้องจัดให้มีที่พักเด็กป่วยแยกเป็นสัดส่วนตามความเหมาะสม

2.1.10 บริเวณสถานที่ประกอบอาหารหรือห้องครัว ต้องแยกห่างจากบริเวณพื้นที่สำหรับเด็กพอสมควร และมีเครื่องใช้ที่จำเป็น รวมทั้งที่ล้าง และเก็บภาชนะเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ถูกสุขลักษณะ โดยเน้นเรื่องความสะดวกและความปลอดภัยเป็นหลัก

2.1.11 บริเวณพื้นที่สำหรับใช้ทำความสะอาดตัวเด็ก ต้องจัดให้มีบริเวณที่ใช้สำหรับทำความสะอาดตัวเด็ก และมีอุปกรณ์ที่จำเป็นพอสมควร อย่างน้อยต้องมีที่ล้างมือและแปรงสีฟัน ในขนาดและระดับความสูงที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย ในกรณีที่มีห้องอาบน้ำ จะต้องมีส่วนที่เพียงพอ มีอากาศถ่ายเทได้สะดวกและพื้นไม่ลื่น

2.1.12 ห้องส้วมสำหรับเด็ก ต้องจัดให้มีห้องส้วมสำหรับเด็กโดยเฉลี่ย 1 แห่งต่อเด็ก 10-12 คน โถส้วมมีขนาดเหมาะสมกับตัวเด็ก โดยมีฐานส้วมที่เด็กสามารถก้าวขึ้นได้ง่าย มีแสงสว่างที่เพียงพอ อากาศถ่ายเทได้สะดวกและพื้นไม่ลื่น หากมีประตูจะต้องไม่ใส่กลอนหรือกุญแจและมีส่วนสูงที่สามารถมองเห็นเด็กได้จากภายนอก และไม่ควรถูกปิดจากห้องพัฒนาเด็กหากห้องส้วมอยู่ภายนอกอาคาร จะต้องไม่ตั้งอยู่ในที่ลับตาคน กรณีที่สามารถทำห้องส้วมสำหรับเด็กเป็นการเฉพาะได้ อาจดัดแปลงห้องส้วมที่มีอยู่แล้วให้เหมาะสม และปลอดภัยสำหรับเด็ก

2.1.13 ห้องเอนกประสงค์ สำหรับใช้จัดกิจกรรมพัฒนาเด็ก การรับประทานอาหารหรือการนอน คำนึงถึงความสะดวก และการจัดพื้นที่ใช้สอยให้เหมาะสม กับลักษณะของ

กิจกรรม หากเป็นอาคารชั้นเดียวต้องมีฝ้าใต้หลังคา หากเป็นอาคารที่มีมากกว่า 1 ชั้น ควรจัดให้ชั้นบนสุดมีฝ้าใต้หลังคา โดยมีความสูงจากพื้นถึงเพดานไม่น้อยกว่า 2.40 เมตร แต่กรณีที่มีความสูงเกินกว่า 2.40 เมตร อาจไม่มีฝ้าใต้เพดานก็ได้

2.1.14 บริเวณพื้นที่เก็บสิ่งปฏิกูลจะต้องมีพื้นที่เก็บสิ่งปฏิกูลทั้งภายในและภายนอกตัวอาคาร โดยมีจำนวน ขนาดเพียงพอลูกสุขลักษณะและมีการกำจัดสิ่งปฏิกูลทุกวัน

2.1.15 บันได ควรมีความกว้างแต่ละช่วงไม่น้อยกว่า 1 เมตร ลูกตั้งของบันไดสูงไม่เกิน 17.50 เซนติเมตร ลูกนอนกว้างไม่น้อยกว่า 20 เซนติเมตร บันไดทุกชั้นมีราวและลูกกรงไม่น้อยกว่า 90 เซนติเมตร มีราวเดี่ยวเหมาะสำหรับเด็กได้เกาะขึ้นบันไดและระยะห่างของลูกกรงต้องไม่เกิน 17 เซนติเมตร เครื่องใช้เฟอร์นิเจอร์ควรมีระดับความสูง และขนาดที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยให้เด็กสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้อย่างสม่ำเสมอด้วยตนเอง โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของเด็กเป็นสำคัญ

2.2 ด้านสิ่งแวดล้อม

2.2.1 ภายในอาคาร

- 1) แสงสว่าง ควรเป็นแสงสว่างจากธรรมชาติ สม่่าเสมอทั่วทั้งห้อง เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็ก เช่น มีแสงสว่างเพียงพอ ในการอ่านหนังสือได้อย่างสบายตา เป็นต้น ไม่ควรให้เด็กอยู่ในห้องที่ใช้แสงสว่างจากไฟฟ้านานกว่า 2-3 ชั่วโมง เพราะจะทำให้เกิดภาวะเครียดและมีผลถึงฮอร์โมนการเติบโตของเด็ก
- 2) เสียงต้องอยู่ในระดับที่ไม่ดังเกิน (ระหว่าง 60-80 เดซิเบล) อาคารควรจะต้องอยู่ในบริเวณที่มีระดับเหมาะสม
- 3) การถ่ายเทอากาศ ควรมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก โดยมีพื้นที่ของหน้าต่าง ประตู และช่องลมรวมกันแล้วไม่น้อยกว่า ร้อยละ 20 ของพื้นที่ กรณีที่เป็นห้องกระจกหรืออยู่ในบริเวณ โรงงานที่มีมลพิษ ต้องติดเครื่องฟอกอากาศและมีเครื่องปรับอากาศอย่างเหมาะสม สำหรับบริเวณที่มีเด็กอยู่ต้องเป็นเขตปลอดบุหรี่

2.2.2 ภายนอกอาคาร

- 1) รั้ว ควรมีรั้วกันบริเวณให้เป็นสัดส่วนเพื่อความปลอดภัยของเด็กและควรมีทาง เข้า - ออก ไม่น้อยกว่า 2 ทาง กรณีมีทางเดียวต้องมีความกว้างไม่น้อยกว่า 2 เมตร
- 2) สภาพแวดล้อมและมลภาวะ ควรมีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยลูก สุขลักษณะ และควรตั้งอยู่ห่างจากแหล่งอบายมุข ฝุ่นละออง กลิ่น หรือเสียงที่รบกวนมีการ

จัดระบบสุขภาพ การระบายน้ำ การระบายอากาศและจัดเก็บสิ่งปฏิกูลให้เหมาะสมไม่ปล่อยให้เป็นจุดให้มีแหล่งเพาะหรือแพร่เชื้อ โดยเฉพาะควรกำจัดสิ่งปฏิกูลทุกวัน

3) พื้นที่เล่นกลางแจ้ง ต้องมีพื้นที่เล่นกลางแจ้งเฉลี่ยไม่น้อยกว่า 2 ตารางเมตร ต่อจำนวนเด็ก 1 คน โดยจัดให้มีเครื่องเล่นกลางแจ้งที่ปลอดภัย และมีพอสสมควรกับจำนวนเด็กในกรณีที่ไม่สามารถจัดให้มีที่เล่นกลางแจ้ง เป็นการเฉพาะหรือในสถานที่อื่น ๆ ได้ ก็ควรปรับใช้ในบริเวณที่ร่มแทน โดยมีพื้นที่ตามเกณฑ์กำหนดหรืออาจจะจัดกิจกรรมกลางแจ้งสำหรับเด็กในสถานที่อื่น ๆ ที่เหมาะสม เช่น ในบริเวณวัดหรือในสวนสาธารณะ เป็นต้น โดยต้องให้เด็กปฐมวัยมีกิจกรรมกลางแจ้งอย่างน้อย 1 ชั่วโมงในแต่ละวัน

4) ระเบียง ต้องมีความกว้างของระเบียงไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร และหากมีที่นั่งตามระเบียง ระเบียงต้องกว้างไม่น้อยกว่า 1.75 เมตร ของระเบียงต้องสูงจากที่นั่งไม่น้อยกว่า 70 เซนติเมตร นอกจากนี้ควรตรวจสอบสภาพความคงทน แข็งแรง และสภาพการใช้งาน ปลอดภัยสำหรับเด็กด้วย

2.3 ด้านความปลอดภัย

2.3.1 มาตรการป้องกันความปลอดภัย

- 1) ติดตั้งระบบอุปกรณ์ในการรักษาความปลอดภัย หรือเครื่องตัดไฟภายในบริเวณอาคาร
- 2) ติดตั้งเครื่องดับเพลิงอย่างน้อย 1 เครื่อง ในแต่ละชั้นของอาคาร
- 3) ติดตั้งปลั๊กไฟให้สูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร ถ้าติดตั้งต่ำกว่าที่กำหนด จะต้องมีฝาปิดครอบเพื่อป้องกันไม่ให้เด็กเล่นได้ และควรหลีกเลี่ยงการใช้สายไฟต่อพ่วง
- 4) หลีกเลี่ยงเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งทำด้วยวัสดุที่แตกหักง่าย หรือแหลมคม หากเป็นไม้ ต้องไม่เสี้ยนไม้ หรือแหลมคม
- 5) จัดให้มีตู้เก็บยา เครื่องเวชภัณฑ์สำหรับการปฐมพยาบาลวางไว้ที่สูง สะดวกต่อการหยิบใช้ และเก็บไว้ในที่ปลอดภัยให้พ้นมือเด็ก
- 6) ใช้วัสดุกันลื่น ในบริเวณห้องน้ำ – ห้องส้วม และเก็บสารเคมีหรือนำยาทำความสะอาดไว้ในที่ปลอดภัย ให้พ้นมือเด็ก
- 7) ไม่มีหลุม หรือบ่อน้ำ ที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็ก ในบริเวณโดยรอบตัวอาคาร รวมทั้งไม่ควรปลูกต้นไม้ที่มีหนามแหลมคม

8) มีระบบการถือคประตูในการเข้า-ออก นอกบริเวณอาคารสำหรับ
เจ้าหน้าที่เปิด-ปิด ได้ควรมีกริ่งสัญญาณเรียกไว้ที่หน้าประตูสำหรับห้องครัวและที่ประกอบ
อาหาร ควรมีประตูเปิด-ปิด ที่ปลอดภัยเด็กเข้าไปไม่ได้

9) ติดตั้งอุปกรณ์ เพื่อป้องกันพาหะนำโรค และมีมาตรการป้องกันด้าน
สุขอนามัย

10) มีตู้ หรือชั้นเก็บวัสดุอุปกรณ์ และสื่อการเรียนรู้ที่แข็งแรง มั่นคง
สำหรับวัสดุอุปกรณ์ ที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็ก นั้น ควรจัดแยกให้พ้นมือเด็ก

11) เครื่องใช้เฟอร์นิเจอร์ควรมีระดับความสูงและขนาดที่เหมาะสมกับ
เด็กปฐมวัย ให้เด็กสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างสม่ำเสมอด้วยตนเอง

2.3.2 มาตรการเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์ฉุกเฉิน

1) มีการฝึกซ้อมสำหรับป้องกันอุบัติเหตุอย่างสม่ำเสมอ ไม่น้อยกว่าปีละ 1
ครั้ง

2) มีการฝึกอบรมบุคลากร ในเนื้อหาด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้น การ
ป้องกันอุบัติเหตุและความเจ็บป่วยฉุกเฉินของเด็ก

3) มีหมายเลขโทรศัพท์ฉุกเฉินของส่วนราชการต่าง ๆ เช่น สถานีตำรวจ
หน่วยป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โรงพยาบาล ไว้เพื่อติดต่อได้อย่างทันที่ที่เกิด
เหตุการณ์คับขัน หรือจำเป็นที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็ก และควรมีอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้
สำหรับการปฐมพยาบาลติดประจำไว้ในที่เปิดเผย

4) มีสมุดบันทึกข้อมูลสุขภาพ และพัฒนาการของเด็กประจำไว้กรณีอาจ
ต้องพาเด็กไปพบแพทย์

3. มาตรฐานด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็ก

การศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นการจัดการศึกษาในลักษณะของการอบรม
เลี้ยงดูและการให้การศึกษาไปพร้อม ๆ กัน เด็กจะได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์
จิตใจ สังคม และสติปัญญา ตามวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล โดยมีจุดมุ่งหมายซึ่งถือเป็น
เป็นมาตรฐาน ดังนี้

3.1 คุณลักษณะที่พึงประสงค์

3.1.1 ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี

3.1.2 กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและ
ประสานสัมพันธ์กัน

3.1.3 มีสุขภาพจิตดี และมีความสุข

3.1.4 มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม

3.1.5 ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ คนตรี การเคลื่อนไหวและรักการออก

กำลังกาย

3.1.6 ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย

3.1.7 รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและความเป็นไทย

3.1.8 อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของ

สังคม

3.1.9 ใช้ภาษาที่เหมาะสมกับวัย

3.1.10 มีความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย

3.1.11 มีจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์

3.1.12 มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

3.2 คุณลักษณะตามวัย เป็นความสามารถตามวัยหรือพัฒนาการตามธรรมชาติ
เมื่อเด็กมีอายุถึงวัยนั้น ๆ ซึ่งคุณลักษณะตามวัยที่สำคัญของเด็ก มีดังนี้

3.2.1 พัฒนาการด้านร่างกาย

1) อายุ 3 ปี ได้แก่ การกระโดดขึ้นลงอยู่กับที่ได้ รับลูกบอลด้วยมือและ
ลำตัวได้ เป็นต้น

2) อายุ 4 ปี ได้แก่ การกระโดดขาเดียวอยู่กับที่ได้ รับลูกบอลด้วยมือและ
ลำตัวได้เดิน ขึ้น- ลงบันได สลับเท้าได้ ตัดกระดาษเป็นเส้นตรง ได้ เขียนรูปสี่เหลี่ยมตามแบบได้
กระฉับกระเฉงไม่ชอบอยู่เฉย เป็นต้น

3) อายุ 5 ปี ได้แก่ กระโดดขาเดียวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่องได้ รับลูกบอล
ที่กระดอนขึ้นจากพื้นได้ด้วยมือทั้งสอง ขึ้น - ลงบันได สลับเท้าได้อย่างคล่องแคล่วเขียนรูป
สามเหลี่ยมตามแบบได้ ตัดพับกระดาษตามแนวเส้น โค้งที่กำหนด ใช้ก้ำมเนื้อเล็กได้ดี เช่น ตัด
กระดาษ ผูกเชือก รongเท้า ฯลฯ

3.2.2 พัฒนาด้านอารมณ์และจิตใจ

1) อายุ 3 ปี ได้แก่ แสดงอารมณ์ตามความรู้สึก ชอบที่จะให้ผู้ใหญ่พอใจ
และได้รับคำชม กลัวการพลัดพรากจากผู้เลี้ยง เป็นต้น

2) อายุ 4 ปี ได้แก่ แสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับบางสถานการณ์ เริ่มรู้จักชื่นชมความสามารถและผลงานของตนเอง และผู้อื่น ชอบทำท่ายู่งใหญ่ ต้องการให้มีคนฟัง คนสนใจ เป็นต้น

3) อายุ 5 ปี ได้แก่ แสดงอารมณ์ได้สอดคล้องกับสถานการณ์ อย่างเหมาะสมชื่นชมความสามารถ และผลงานของตนเอง และผู้อื่น ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางน้อยลง เป็นต้น

3.2.3 พัฒนาด้านสังคม

1) อายุ 3 ปี ได้แก่ รับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง ชอบเล่นแบบคู่ขนาน (เล่นของชนิดเดียวกัน แต่ต่างคนต่างเล่น) เล่นสมมุติได้ รู้จักรอคอย เป็นต้น

2) อายุ 4 ปี ได้แก่ แต่งตัวได้ด้วยตนเอง ไปห้องส้วมได้เอง เล่นร่วมกับคนอื่นได้ รอคอยตามลำดับก่อน-หลัง แบ่งของให้คนอื่นได้ เก็บของเล่นเข้าที่ได้ เป็นต้น

3) อายุ 5 ปี ได้แก่ ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง เล่นหรือทำงาน โดยมีจุดมุ่งหมาย ร่วมกับผู้อื่น พบผู้ใหญ่รู้จักไหว้ ทำความเคารพ รู้จักขอบคุณเมื่อรับของจากผู้ใหญ่ รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย เป็นต้น

3.2.4 พัฒนาการด้านสติปัญญา

1) อายุ 3 ปี ได้แก่ สำหรับสิ่งต่าง ๆ ที่เหมือนกัน และต่างกัน ได้บอกชื่อของตนเองได้ ขอความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหาสนทนาโต้ตอบ / เล่าเรื่องด้วยประโยคสั้น ๆ ได้ สนใจนิทานและเรื่องราวต่าง ๆ ร้องเพลง ท่องคำกลอน คำคล้องจองต่าง ๆ และแสดงท่าเลียนแบบได้ รู้จักใช้คำถาม “อะไร” สร้างผลงานตามความคิดของตนเองอย่างง่าย ๆ เป็นต้น

2) อายุ 4 ปี ได้แก่ จำแนกสิ่งต่าง ๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้บอกชื่อและนามสกุลของตนเองได้พยายามแก้ปัญหาด้วยตนเองหลังจากได้รับคำชี้แนะสนทนาโต้ตอบ / เล่าเรื่องใช้คำถาม “ทำไม” เป็นต้น

3) อายุ 5 ปี ได้แก่ บอกความแตกต่างของกลิ่น สี เสียง รส รูปร่าง จัดหมวดหมู่สิ่งของได้ บอกชื่อ-สกุล อายุได้พยายามหาวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเองสนทนาโต้ตอบ เล่าเรื่องได้สร้างผลงานตามความคิดตนเอง โดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้น เริ่มเข้าใจสิ่งเป็นนามธรรม นับปากเปล่าได้ถึง 20 เป็นต้น

3.3 การจัดประสบการณ์

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย อายุ 3-5 ปี (ไม่จัดเป็นรายวิชาแต่จัดในรูปของกิจกรรม บูรณาการผ่านการเล่น) เพื่อให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงเกิดความรู้

ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเกิดการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา โดยมีหลักการและแนวทางการจัดประสบการณ์ ดังนี้

3.3.1 หลักการจัดประสบการณ์

- 1) จัดประสบการณ์การเล่นและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็ก โดยองค์รวม และอย่างต่อเนื่อง
- 2) เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคล และบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่
- 3) จัดให้เด็กได้รับการพัฒนา โดยให้ความสำคัญ ทั้งกับกระบวนการและส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์
- 4) จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์
- 5) ให้ผู้ปกครองและชุมชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

3.3.2 แนวทางการจัดประสบการณ์

- 1) จัดประสบการณ์สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการที่เหมาะสมกับอายุ วุฒิภาวะ และระดับพัฒนาการ เพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ
- 2) จัดประสบการณ์สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ คือเด็กได้ลงมือกระทำ เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้เคลื่อนไหว สำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลอง และคิดแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง
- 3) จัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการ คือ บูรณาการทั้งทักษะและสาระการเรียนรู้
- 4) จัดประสบการณ์ให้เด็กได้ริเริ่ม คิดวางแผน ตัดสินใจ ลงมือกระทำ และนำเสนอคิด โดยผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวกและเรียนรู้ร่วมกับเด็ก
- 5) จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์ กับเด็กอื่น กับผู้ใหญ่ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ บรรยากาศที่อบอุ่นมีความสุข และเรียนรู้การทำกิจกรรมแบบร่วมมือในลักษณะต่าง ๆ กัน
- 6) จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์ กับสื่อ และแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย และอยู่ในวิถีของเด็ก

7) จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดี และทักษะการใช้ชีวิตประจำวัน ตลอดจนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

8) จัดประสบการณ์ทั้งในลักษณะที่วางแผนไว้ล่วงหน้า และแผนที่เกิดขึ้นในสภาพจริง โดยไม่ได้คาดการณ์ไว้

9) ผู้ปกครองและชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ ทั้งการวางแผน สนับสนุนสื่อการสอน การเข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินพัฒนาการ

10) จัดสารนิทัศน์ ด้วยการรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคล นำมาไตร่ตรอง และใช้ให้เป็นประโยชน์ ต่อการพัฒนาเด็ก และการวิจัยในชั้นเรียน

3.3.3 การจัดกิจกรรมประจำวัน

กิจกรรมสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี สามารถนำมาจัดเป็นกิจกรรมประจำวันได้หลายรูปแบบซึ่งเป็นการช่วยให้ทั้งผู้สอนและเด็กทราบว่าแต่ละวันจะทำกิจกรรมอะไร เมื่อใด และอย่างไร การจัดกิจกรรมประจำวันมีหลักการจัดและขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน ดังนี้

1) หลักการจัดกิจกรรมประจำวัน

(1) กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็กในแต่ละวัน

(2) กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิด ทั้งในกลุ่มเล็ก และกลุ่มใหญ่ไม่ควรใช้เวลาต่อเนื่องนานเกินกว่า 20 นาที

(3) กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรี เช่น การเล่นตามมุมการเล่น กลางแจ้ง ฯลฯ ใช้เวลาประมาณ 40-60 นาที

(4) กิจกรรมควรมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมในห้องและนอกห้อง กิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็นรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่มและผู้สอนเป็นผู้ริเริ่ม และกิจกรรมที่ใช้กำลังและไม่ใช้กำลังจัดให้ครบทุกประเภท ทั้งนี้กิจกรรมที่ต้องออกกำลังกาย ควรจัดสลับกับกิจกรรมที่ไม่ต้องออกกำลังมากนักเพื่อเด็กจะได้ไม่เหนื่อยเกินไป

2) ขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน การเลือกกิจกรรมที่จะนำมาจัดในแต่ละวัน มีความครอบคลุมสิ่งต่อไปนี้

(1) การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของ กล้ามเนื้อใหญ่ การเคลื่อนไหว และความคล่องแคล่วในการใช้วัยวะต่างๆ จึงควรจัดกิจกรรม โดยให้เด็กได้เล่นอิสระกลางแจ้ง เล่นเครื่องเล่นสนาม เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะดนตรี

(2) การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของ กล้ามเนื้อเล็ก การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือและตาจึงควรจัดกิจกรรม โดยให้เด็กได้เล่นเครื่อง เล่นสัมผัส เล่นเกม ต่อภาพ ฝึกช่วยเหลือตนเองในการแต่งกายหยิบจับชิ้นส่วนใช้อุปกรณ์ ศิลปะ เช่น สีเทียน กรรไกร พู่กัน ดินเหนียว ฯลฯ

(3) การพัฒนาอารมณ์จิตใจและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเพื่อให้ เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่นมีความเชื่อมั่นกล้าแสดงออกมีวินัยในตนเองรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ประหยัด เมตตากรุณา เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน มีมารยาทและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทย และศาสนาที่นับถือจึงควรจัดกิจกรรมต่างๆผ่านการเล่นให้เด็ก ได้มีโอกาสตัดสินใจเลือกได้รับการ คอบสนองตามความต้องการ ได้ฝึกปฏิบัติโดยสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ตลอดเวลาที่ โอกาสเอื้ออำนวย

(4) การพัฒนาสังคมนิสัย เพื่อให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดีแสดงออก อย่างเหมาะสมและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตร ประจำวันมีนิสัยรักการทำงานรู้จักระมัดระวังความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น จึงควรจัดให้ เด็กได้ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันอย่างสม่ำเสมอเช่น รับประทานอาหาร พักผ่อนนอนหลับ ขับถ่ายทำความสะอาดร่างกาย เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎกติกาข้อตกลงของ ส่วนรวมเก็บของเข้าที่เมื่อเล่นหรือทำงานเสร็จ ฯลฯ

(5) การพัฒนาการคิดเพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดรวบยอดสังเกต จำแนก เปรียบเทียบจัดหมวดหมู่เรียงลำดับเหตุการณ์แก้ปัญหาจึงควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้ สนทนาอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิพากษามาพูดคุยกับเด็กค้นคว้าจากแหล่งข้อมูล ต่างๆ ทดลองศึกษานอกสถานที่ประกอบอาหารหรือจัดให้เด็กได้เล่นเกมการศึกษาที่เหมาะสม กับวัยอย่างหลากหลายฝึกการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและในการทำกิจกรรมทั้งที่เป็นกลุ่ม ย่อย กลุ่มใหญ่หรือรายบุคคล

(6) การพัฒนาภาษาเพื่อให้เด็กได้มีโอกาสใช้ภาษาสื่อสารถ่ายทอด ความรู้สึกนึกคิด ความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กมีประสบการณ์ จึงควรจัดกิจกรรมทาง ภาษาให้มีความหลากหลายในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มุ่งปลูกฝังให้เด็กรักการอ่าน

และบุคลากรที่แวดล้อมต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษา ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงหลักการจัดกิจกรรมทางภาษาที่เหมาะสมกับเด็กเป็นสำคัญ

(7) การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกและเห็นความสวยงามของสิ่งต่างๆ รอบตัวโดยใช้กิจกรรมศิลปะและดนตรีเป็นสื่อใช้การเคลื่อนไหวและจังหวะตามจินตนาการให้ประดิษฐ์สิ่งต่างๆอย่างอิสระตามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็กเล่นบทบาทสมมติในมุมเล่นต่างๆ เล่นน้ำ เล่นทราย เล่นก่อสร้างสิ่งต่างๆ เช่น แท่งไม้ รูปทรงต่างๆ ฯลฯ

3.3.4 โภชนาการสำหรับเด็ก

เพื่อให้เด็กได้รับอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของเด็กตามพัฒนาการ ควรส่งเสริมให้เด็กได้รับสารอาหารครบ 5 หมู่ ได้แก่

ตารางที่ 1 โภชนาการสำหรับเด็ก

หมู่อาหาร	อาหาร	ประโยชน์
หมู่ที่ 1 เนื้อสัตว์	ได้แก่ เนื้อสัตว์ต่างๆ เช่น หมู วัว เป็ด ไก่ กุ้ง ปลา เครื่องใน เช่น ตับ ปอด หัวใจ ไช้ต่างๆ ถั่วเมล็ดแข็ง ต่างๆ เช่น ถั่วเหลือง ถั่วเขียว ถั่วลิสง และอาหารที่ทำจากถั่ว นม และผลิตภัณฑ์จากนม	ช่วยเสริมสร้าง และซ่อมแซมร่างกายส่วนที่สึกหรอ เครื่องในช่วยสร้างและบำรุงโลหิต นมช่วยสร้างกระดูก และฟัน เนื้อสัตว์ ประเภทอาหารทะเลช่วยป้องกันโรคคอพอกเด็กอยู่ในวัยเจริญเติบโต ต้องการอาหารหมู่นี้มาก
หมู่ที่ 2 ข้าว แป้ง	ได้แก่ ข้าวต่างๆ เช่น ข้าวเจ้า ข้าวเหนียว แป้งต่างๆ เช่น แป้งข้าวเจ้า แป้งมันสำปะหลัง และอาหารที่ทำจากแป้ง เช่น ก๋วยเตี๋ยว บะหมี่ ขนมจีน ขนมปัง หัวเผือก มันต่างๆ	ให้กำลังงาน และความอบอุ่นแก่ร่างกาย ทำให้มีแรงเคลื่อนไหวทำงานได้

ตารางที่ 1 (ต่อ)

หมู่อาหาร	อาหาร	ประโยชน์
หมู่ที่ 3 ผักใบเขียว เหลือง	ได้แก่ ผักใบเขียวเหลืองและผักเป็นหัว ต่างๆ เช่น ผักบุ้ง คะน้า ตำลึง ฟักทอง กะหล่ำปลี มะเขือต่างๆ	บำรุงสุขภาพทั่วไปให้แข็งแรง บำรุงสุขภาพของผิวหนัง นัยน์ตา เหงือก และฟัน สร้างและบำรุง โลหิตช่วยให้ร่างกายใช้ ประโยชน์จากอาหารอื่นได้เต็มที่ และมีเส้นใยเป็นกากช่วยให้การ ขับถ่ายสะดวก
หมู่ที่ 4 ผลไม้ต่างๆ	ได้แก่ ผลไม้สดต่างๆ เช่น มะละกอ กล้วย ส้ม มะม่วง ฝรั่ง	ช่วยบำรุงสุขภาพ และป้องกัน โรคต่างๆ ช่วยให้ร่างกายสดชื่น บำรุงสุขภาพของผิวหนัง นัยน์ตา เหงือกและฟัน
หมู่ที่ 5 ไขมันจาก สัตว์และพืช	ได้แก่ ไขมันจากสัตว์ เช่น มันหมู มัน ไก่ ไขมันจากพืช เช่น น้ำมันถั่ว น้ำมันงา กะทิ	อาหารหมู่นี้ให้พลังงานสูง และ ให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย ทำให้ มีกำลังเคลื่อนไหวทำงานได้ เป็น ตัวช่วยละลายวิตามินหลายชนิด เพื่อการดูดซึมและนำไปใช้ ประโยชน์

3.4 มาตรฐานด้านการมีส่วนร่วม และสนับสนุนจากชุมชนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
ต้นแบบ

แนวทางการดำเนินงานด้านมาตรฐานการมีส่วนร่วม และสนับสนุนจากชุมชนของ
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรดำเนินการตามแนวทางต่างๆ ดังนี้

3.4.1 จัดให้มีการประชุมชี้แจงให้ชุมชนทราบ ชี้นำให้เห็นประโยชน์และความ
จำเป็นของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาเตรียมความพร้อมของเด็ก และชักชวนให้
ชุมชนมีส่วนร่วมบริหารและช่วยเหลือในระหว่างดำเนินการ

3.4.2 จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์
พัฒนาเด็กเล็กเป็นระยะๆ เพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์ กับชุมชนอย่างต่อเนื่อง การ

ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น ศิลปะพื้นบ้าน ร่วมจัดกิจกรรมนันทนาการ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจและความผูกพันที่ดีต่อกันระหว่างศูนย์ฯ และชุมชน

3.4.3 มีการประสานงานและประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ประชาชน และหน่วยงานต่าง ๆ รับทราบเพื่อที่จะมีผู้เข้ามาช่วยเหลือด้านต่างๆ ได้โดยการประชาสัมพันธ์อาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น จัดทำเอกสาร คู่มือ แผ่นพับ การออกไปเยี่ยมบ้านเด็ก ฯลฯ

3.4.4 มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นการให้ข้อมูลข่าวสารด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนสถาบันต่าง ๆ ของชุมชนเช่น สถาบันทางศาสนา สถาบันครอบครัว เป็นต้น

3.4.5 จัดให้มีกองทุนส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นการระดมทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อมาสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งอาจขอรับการอุดหนุนจากงบประมาณต่างๆ ของหน่วยงานดังนี้

- 1) การสมทบหรือการอุดหนุนงบประมาณกองทุน จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 2) การสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐบาล
- 3) การสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรภาครัฐอื่น
- 4) การสนับสนุนงบประมาณจากภาคเอกชน องค์กรการกุศลมูลนิธิหรือมีผู้อุทิศให้

3.4.6 จัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่นและชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินงานทิศทางและแนวทางการปฏิบัติงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งจะก่อให้เกิดความร่วมมือและการสนับสนุนจากชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ปกครองของเด็กเล็กที่จะเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3.4.7 จัดให้มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในลักษณะไตรภาคี 3 ฝ่าย จากภาคส่วนต่างๆ คือ ภาคประชาชนหรือผู้แทนชุมชนในท้องถิ่น หน่วยงานผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิชาการและผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งกำกับดูแลการบริหารงานเชิงนโยบายของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4. ข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลรวมถึงประวัติการถ่ายโอนภารกิจของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (องค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก. 2550 : 3)

4.1 ข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก ตั้งอยู่ในอำเภอธวัชบุรี ได้แยกการปกครองออกจากตำบลมะฮี อำเภอธวัชบุรี เมื่อปี พ.ศ. 2538 มีลักษณะเป็นสภาตำบลหนองพอก ต่อมาเมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2542 สภาตำบลหนองพอกได้รับการจัดตั้งตามเกณฑ์ของกระทรวงมหาดไทยที่กำหนดให้สภาตำบลที่มีรายได้ในปีที่ล่วงมาติดต่อกันสามปีเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าหนึ่งแสนห้าหมื่นบาทโดยไม่รวมเงินอุดหนุน ให้เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก

สำนักงานที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 5 ตำบลหนองพอก อยู่ทางทิศเหนือของอำเภอธวัชบุรีมีทางหลวงแผ่นดินสายร้อยเอ็ด-โพนทองผ่านมีระยะทางห่างจากอำเภอธวัชบุรี 15 กิโลเมตร และห่างจากจังหวัดร้อยเอ็ด 13 กิโลเมตร ห่างจากอำเภอเชียงขวัญ 3 กิโลเมตร

ทิศเหนือ	ติดกับ	ตำบลพระเจ้า	อำเภอเชียงขวัญ	จังหวัดร้อยเอ็ด
ทิศใต้	ติดกับ	ตำบลอุ่มเม้า	อำเภอธวัชบุรี	จังหวัดร้อยเอ็ด
ทิศตะวันออก	ติดกับ	ตำบลธวัชบุรี	อำเภอธวัชบุรี	จังหวัดร้อยเอ็ด
ทิศตะวันตก	ติดกับ	ตำบลมะฮี	อำเภอธวัชบุรี	จังหวัดร้อยเอ็ด

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอกมีพื้นที่ครอบคลุม 9 หมู่บ้าน มีพื้นที่ 16.93 ตารางกิโลเมตร หรือ 10,580 ไร่ ประชากรรวม 4,074 คน เป็นชาย 2,062 คน เป็นหญิง 2,012 คน มี 1,037 ครัวเรือน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีอาณาเขตดังนี้

4.2 ประวัติการถ่ายโอนภารกิจของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (องค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก. 2550 : 4)

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก ได้รับการถ่ายโอนภารกิจจากกรมพัฒนาชุมชนและสำนักงานประถมศึกษาแห่งชาติเพื่อดำเนินการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในปี พ.ศ. 2544 มีเป้าหมายเน้นหนักในการส่งเสริมสุขอนามัยและการเตรียมความพร้อมเพื่อก้าวสู่วัยเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป มีทั้งหมด 2 ศูนย์ ดังนี้

4.2.1 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านแสงทอง (องค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก. 2550 : 4) เริ่มก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2539 โดยอาศัยศาลาวัดบ้านแสงทองเป็นที่ตั้งชั่วคราวต่อมา กรมพัฒนาชุมชน ได้จัดหางบประมาณในการสร้างอาคารขึ้นใหม่ในเขตพื้นที่ของสภาตำบลหนอง

พอกจำนวน 2 ไร่ 2 งาน โดยเริ่มก่อสร้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเมื่อปี พ.ศ. 2541 เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียนรับดูแลเด็กอายุ 3-6 ปี ต่อมาได้ถ่ายโอนภารกิจให้องค์การบริหารส่วนตำบลเมื่อ พ.ศ. 2543 ปัจจุบันมีเจ้าหน้าที่ทั้งหมด 2 คน มีเด็กนักเรียน 38 คน เป็นชาย 20 คน เป็นหญิง 18 คน

4.2.2. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านคอนชัย (องค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก. 2550 : 4) เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดสำนักงานประถมศึกษาแห่งชาติ ต่อมาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ได้กำหนดว่าแนวทางการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุกระดับควรถ่ายโอนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษา สำนักงานประถมศึกษาแห่งชาติ จึงถ่ายโอนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียนบ้านคอนชัยให้กับองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 เป็นต้นมา ปัจจุบันมีเจ้าหน้าที่ทั้งหมด 2 คน มีเด็กนักเรียน 47 คน เป็นชาย 22 คน เป็นหญิง 25 คน โดยยังคงใช้สถานที่อาคารของโรงเรียนบ้านคอนชัยเป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจนถึงปัจจุบัน

5. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทอำนาจและหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน และลักษณะการดำเนินงานอยู่ใกล้ชิดกับประชาชนและมีผลกระทบโดยตรงกับประชาชนในท้องถิ่นมากที่สุด การดำเนินงานจะสำเร็จลุล่วงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และตรงกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้ ก็ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมด้านต่าง ๆ ของท้องถิ่นนั้น ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับการปกครองท้องถิ่นอย่างยิ่ง ทั้งนี้ มีบุคคลต่าง ๆ ได้ให้ความหมาย ลักษณะและความสำคัญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

5.1 ความหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน (Popular Participation)

สมยศ นาวิการ (2546 : 1) ได้ให้ความหมายการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ว่าเป็นกระบวนการของการให้ผู้ที่ผู้บังคับบัญชาได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจ (Participative Management) เน้นการมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของบุคคล PM ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญของพวกเขาในการแก้ปัญหาของการบริหารที่สำคัญ PM อยู่บนพื้นฐานของแนวคิดของการแบ่งอำนาจหน้าที่ที่ถือว่าผู้บริหารแบ่งอำนาจหน้าที่การบริหารของพวกเขาให้เข้ากับผู้บังคับบัญชาของพวกเขา ประการสุดท้าย PM ต้องการให้ผู้บังคับบัญชามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแท้จริงในกระบวนการตัดสินใจที่สำคัญขององค์กร

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546 : 14-15) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วม คือการที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ หรือเข้าร่วมการตัดสินใจหรือเคยเล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้นเป็นไปอย่างมีอิสรภาพ เสมอภาค มิใช่มีส่วนร่วมอย่างผิวเผินแต่เข้าร่วมด้วยแท้จริงยิ่งขึ้นและการเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการและยังได้ให้หลักการพื้นฐานของการมีส่วนร่วมไว้ 8 ประการ ดังนี้

1. ต้องคิดว่ามนุษย์มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้เพราะถ้ามนุษย์ไม่มาร่วมคิดร่วมรับรู้ หรือเข้าใจเพียงพอก็อาจไม่เกิดประโยชน์เท่าที่ควรหรืออาจใช้เพื่อทำลายเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเองและสิ่งแวดล้อมได้
2. เชื่อว่ามนุษย์ต่างมีความคิด และมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน
3. เชื่อว่าคน ไม่ได้ชั่วคิมตั้งแต่เกิด โดยเหตุที่เขาอาจนอนอยู่นั้นมิใช่จากกรรมเก่า
4. เชื่อว่าชาวชุมชนต่าง ๆ มักมีภูมิปัญญาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของตน ในระดับหนึ่ง บางเรื่องที่ชาวชุมชนยึดถือจึงต้องค่อย ๆ ให้ปรับตัวผสมผสานกับวิทยาการภายนอก
5. เชื่อว่าตนต่างกับชาวบ้านอยู่ไม่น้อยและชาวบ้านเองก็แตกต่างกันอยู่บ้าง
6. ต้องคิดว่ามนุษย์มีความสามารถพัฒนาชีวิต ความเป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้นได้ถ้าได้รับโอกาสที่จะร่วมคิดร่วมเข้าใจและจัดการเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม
7. อาจใช้การมีส่วนร่วมในหลายรูปแบบ เช่น รูปแบบโดยตรง คือ มีส่วนร่วมโดยตัวบุคคลและแต่ละบุคคลหรือประชาชนก่อตั้งองค์กรขึ้นมามีส่วนร่วมหรือให้มีตัวแทนมามีส่วนร่วม โดยอ้อมซึ่งข้อมขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละพื้นที่
8. การมีส่วนร่วมยังมีเพิ่มขึ้นเมื่อมีสภาพที่เหมาะสมคือประชาชนในท้องถิ่นมีความรู้ดีกว่าเขาได้ควบคุม โชคชะตาของตนเองมีอิสรภาพ ได้รับความเสมอภาคและได้รับความจริงใจให้มีส่วนร่วมต้องมีความสามารถพอที่จะมีส่วนร่วมด้วยได้ มีการสื่อสาร 2 ทาง เพื่อให้ผู้มีส่วนร่วมได้รับรู้ข้อมูลอย่างถูกต้องและสมบูรณ์ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมรับทราบร่วมคิดมีทัศนคติที่ดีต่อเจ้าหน้าที่โครงการมากยิ่งขึ้น เมื่อเข้ามามีส่วนร่วมแล้วไม่กระทบกระเทือนสถานภาพในหน้าที่การงานหรือทางสังคมให้ลดน้อยลง ไม่ทำให้ประชาชนเสียค่าใช้จ่ายมากเกินไปกว่าผลตอบแทนที่เข้าประเมินว่าจะได้รับ และต้องมีกลวิธีการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างโครงการและผู้มีส่วนได้เสียเป็นอย่างดี

กล่าวโดยสรุปการมีส่วนร่วม หมายถึง การทำงานร่วมกันในกิจกรรมของชุมชน หมู่บ้าน โดยร่วมกันคิดหาแนวทางวิธีการในการดำเนินงาน ตัดสินใจเลือกแนวทางที่เกี่ยวข้อง

กับการดำเนินงานลงมือปฏิบัติร่วมกันหรือให้การสนับสนุน และติดตามการดำเนินงานในกิจกรรมที่ตัดสินใจร่วมกันไว้รวมทั้งรับประโยชน์จากกิจกรรมที่ดำเนินการนั้นๆ ร่วมกัน

5.2 ความสำคัญการมีส่วนร่วมของประชาชน

สมนึก ปัญญาสิงห์ (2542 : 23-35) ได้อธิบายความสำคัญของการมีส่วนร่วมว่า มีสาระสำคัญสูงสุดของการทำงานแบบมีส่วนร่วมไม่ใช่อยู่ที่การวิเคราะห์ตีความหมายแต่อยู่ที่การลงมือปฏิบัติตามปรัชญา และกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานขององค์ประกอบเหล่านี้คือความร่วมมือร่วมใจ (Cooperation) การประสานงาน (Coordination) ความรับผิดชอบร่วมกัน (Responsibility) ความพยายามร่วมกัน (Collective Effort) ความสัมพันธ์ที่ราบรื่นและกลมกลืนกัน (Harmonious Relations) การมีจิตใจมุ่งมั่นและร่วมกันทำงาน (Communal and Cooperative Spirit or Spirit of Partnership) และการลงมือปฏิบัติดำเนินการร่วมกัน (Action or Implementation)

1. ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2540 : 19-22,251) ได้บัญญัติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการปกครองท้องถิ่นไว้ในหมวด 9 ว่าด้วยการปกครองท้องถิ่น และหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ซึ่งเป็นการบัญญัติไว้เพื่อรองรับสิทธิและเสรีภาพ ของชุมชนไว้อย่างกว้างขวาง และทำให้ประชาชนในท้องถิ่นสามารถมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาท้องถิ่น ของตนเองได้หลายประการ คือ

- 1.1 การมีส่วนร่วมในการถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น
 - 1.1.1 การมีส่วนร่วมในการเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น
 - 1.1.2 การมีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น
 - 1.1.3 การมีส่วนร่วมในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นของตน
 - 1.1.4 การมีส่วนร่วมในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารราชการส่วนท้องถิ่นได้
 - 1.1.5 การมีส่วนร่วมในการประชาวิจารณ์ได้

กล่าวโดยสรุปถึงลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จะเห็นได้ว่าประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมเป็นผู้คิดค้นปัญหาเป็นผู้ทำทุกอย่างซึ่งไม่ใช่การกำหนดจากภายนอก ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคมเพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและ

สังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ในฐานะสมาชิกทางสังคมได้รับการพัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญาซึ่งแสดงออกในรูปของการตัดสินใจในการกำหนดชะตาชีวิตของคนอย่างเป็นตัวของตนเอง

จากแนวความคิดดังกล่าว ผู้ศึกษาเห็นว่าประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับในการพัฒนาสังคมและหน่วยงานองค์การของรัฐให้มีคุณภาพและมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนจึงกำหนดเป็นตัวแปรที่สำคัญในการศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการถ่ายโอนภารกิจ กรณีศึกษาการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ในครั้งนี้

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการถ่ายโอนภารกิจ ในกรณีศึกษาการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้ศึกษาได้ค้นคว้าทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

พัชรินทร์ อาลัยลักษณ์ (2549 : 81-82) ศึกษาวิจัยเรื่องสภาพการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมสามารถปฏิบัติได้ตามเกณฑ์การจัดตั้งและบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ในด้านธุรการ การเงินและพัสดุ ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านวิชาการและการจัดประสบการณ์แก่เด็กและด้านความสัมพันธ์กับชุมชนและการประชาสัมพันธ์ได้ในระดับมาก ทุกด้านโดยเรียงลำดับผลสรุปได้แก่ ในด้านบุคลากรค่าเฉลี่ย 3.96 ด้านธุรการการเงินและพัสดุ ค่าเฉลี่ย 3.96 ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ค่าเฉลี่ย 3.93 ด้านวิชาการและการจัดประสบการณ์แก่เด็ก ค่าเฉลี่ย 3.91 ด้านความสัมพันธ์กับชุมชนและการประชาสัมพันธ์ ค่าเฉลี่ย 3.82 2) องค์การบริหารส่วนตำบลที่มีขนาดต่างกัน (ขนาดใหญ่ กลางและเล็ก) สามารถจัดการศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ไม่แตกต่างกัน 3) องค์การบริหารส่วนตำบลที่มีขนาดแตกต่างกันสามารถจัดการศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านวิชาการและการจัดประสบการณ์แก่เด็ก ด้านบุคลากร ด้านธุรการการเงินและพัสดุ ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน การประชาสัมพันธ์ไม่แตกต่างกันยกเว้นด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ผลการศึกษามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมยศ แก้วสุวรรณ (2540 : 51) ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนาระบบบริการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านมุลนาค กิ่งอำเภอโคกโพธิ์ไชย จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินงานการกำหนดแนวทางการแก้ไขโดยใช้กิจกรรมแทรกแซง 3 กิจกรรม คือ การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน และการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนผลการวิจัยพบว่าผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านมุลนาคมีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานพัฒนาเด็กและการเลี้ยงดูเด็กประชาชนในชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อการเลี้ยงดูเด็กและมีความพึงพอใจต่อการให้บริการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากขึ้น

ธัญกานต์ สะตวงษ์ (2548 : 55-56) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล:ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลกาบิน อำเภอภูซำปูน จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มประชากรตัวอย่างที่ศึกษาจำนวน 371 คน เป็นชาย 198 คน เป็นหญิง 173 คน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21-30 ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษาตอนต้นอาชีพส่วนใหญ่ของประชากร คือ เกษตรกร ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน มีส่วนร่วมในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลกาบินโดยรวมและเป็นรายได้ 3 ด้าน คือ ด้านการวางแผน ด้านการบริหาร งบประมาณและพัสดุ และด้านการตรวจสอบและควบคุม อยู่ในระดับปานกลาง ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลกาบินเป็นรายช้อยู่ในระดับปานกลางและมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดในแต่ละด้านมีดังนี้ ด้านการวางแผน ได้แก่ ท่านได้เข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการพัฒนา อบต. ด้านการบริหารงบประมาณและพัสดุ ได้แก่ ท่านได้เสนอของบประมาณจาก อบต. ด้านการตรวจสอบและควบคุม ได้แก่ ท่านได้เข้าไปมีส่วนร่วมตรวจสอบการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบลและลูกจ้าง

ประชา แสนกลาง (2545 : 76-78) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา: องค์การบริหารส่วนตำบลนาดินดำ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า

1.ปัจจัยภายในที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นได้แก่

1.1 ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจมากที่สุดในด้าน โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบล และต้องการให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทการดำเนินงาน คือ การปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลและการแก้ไขปัญหาของประชาชนคือ การตรวจสอบการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งสอดคล้องกับหลักการปกครองท้องถิ่น ซึ่งเป็นรากฐานของการปกครองในระบบประชาธิปไตย โดยมีการวางแผนทางให้ประชาชนได้เข้าใจและปฏิบัติ

ตามนโยบายของรัฐบาล จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการปกครองท้องถิ่น

1.2 ทักษะเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง คือ การเมือง การปกครองท้องถิ่นเป็นการพัฒนาทางการเมืองที่มีผลประโยชน์ การดำเนินงาน คือ ประชา นิยม และการยอมรับการทำงาน การที่สภาองค์การบริหารส่วนตำบลได้ทำหน้าที่ในการ ตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการบริหารให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องจึงเป็น การถ่วงดุลหรือการคานอำนาจในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล

2. ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น อยู่ในระดับกลาง โดยได้แสดงความคิดเห็นมากที่สุดเกี่ยวกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง (อำเภอ จังหวัด) คือ การ ให้สนับสนุนแก่องค์การบริหารส่วนตำบล องค์กรเอกชน การให้ความรู้เกี่ยวกับองค์การ บริหารส่วนตำบลแก่ประชาชน ชุมชน หมู่บ้าน

3. รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น พบว่ากลุ่ม ตัวอย่างแสดงความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง โดยที่แสดงความคิดเห็นมากที่สุดทางการเมือง คือ การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ในด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน คือ การเข้าร่วมประชุม กับสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และในด้านการตรวจสอบ คือ การติดตามข่าวสาร เกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล และการติดตามการจัดทำแผนพัฒนาตำบล โครงสร้างการ พัฒนาข้อบังคับองค์การบริหารส่วนตำบล

4. ความสัมพันธ์ ของตัวแปรที่เกี่ยวข้อง ด้านข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับ อายุ สถานภาพทางสังคม การเป็นสมาชิกกลุ่มและระยะเวลาที่อยู่อาศัยในหมู่บ้าน ตำบลมีความสัมพันธ์กับรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ทั้งนี้ เพราะกลุ่มตัวอย่างมีอายุอยู่ในเกณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งถือว่าเป็นช่วงอายุที่มี วุฒิภาวะเหมาะสมที่จะร่วมเข้ามารับผิดชอบในการปกครองท้องถิ่น

ชาติรี น้อยหอม (2550 : 76-78) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาการพัฒนาศูนย์พัฒนา เด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอห้วยผึ้งจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า สภาพ ปัญหาที่มีผลต่อการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง พิจารณา รายด้าน พบว่าด้านหลักสูตร/การจัดกิจกรรม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านบริหารจัดการ โดย รวมอยู่ในระดับน้อย ด้านอาคารสถานที่โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านสื่อและอุปกรณ์ โดย รวมอยู่ในระดับน้อยด้านบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและด้านการมีส่วนร่วมของ ชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก

सनัน ศรีวงศ์วรรณ (2551 : 86-89) ได้ศึกษาเรื่องกระบวนการถ่ายโอนสถานีอนามัยสู่องค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอคอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า บุคลากรของสถานีอนามัยสู่องค์การบริหารส่วนตำบลในระดับต่ำเนื่องจากความไม่ชัดเจนของกลไกการกระจายอำนาจด้านสุขภาพ ที่บุคลากรสาธารณสุขได้รับจากส่วนกลางทำให้มีแรงจูงใจและความพร้อมที่จะถ่ายโอนไปสู่องค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ในระดับต่ำเนื่องจากไม่แน่ใจในอนาคตของตนเอง ตรงกันข้ามกับองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีความคิดเห็นในความพร้อมด้านการบริหารจัดการสาธารณสุขในระดับมาก แต่ยังไม่พร้อมที่จะจัดตั้งสาธารณสุขเพื่อรองรับภารกิจสาธารณสุขเนื่องจากศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอคอยสะเก็ดมีความแตกต่างกัน ส่วนใหญ่ยังเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดเล็ก

สุรีย์ สมศิริ (2549 : 58-61) ได้ศึกษาเรื่องปัญหาการถ่ายโอนงานกรมทางหลวงมาองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

1. เจ้าหน้าที่สำนักทางหลวงเห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่มีความพร้อมในการรับการถ่ายโอนงาน

2. นักการเมืองท้องถิ่นและพนักงานส่วนท้องถิ่นเห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความพร้อมในการรับถ่ายโอนงาน

น้อยประเสริฐ ปฏิสังข์ (2545 : 57) ได้ศึกษาเรื่องปัญหาอุปสรรคในการถ่ายโอนภารกิจจากหน่วยงานของรัฐให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า ไม่มีการปรับตัวของ อบต. และไม่มีความพร้อมในด้าน 1) ความพร้อมในแง่ของการเตรียมความคิด 2) ความพร้อมในด้านความรู้ของบุคลากร และ 3) ความพร้อมในเรื่องของการประสานงานเก่าส่งผลให้ภารกิจที่ถ่ายโอนมาไม่สามารถปฏิบัติได้ตามเวลาที่กำหนด และมีความสับสนในวิธีการปฏิบัติ สำหรับปัญหาอุปสรรคในการถ่ายโอนมี ดังนี้ 1) ขาดความชัดเจนในเรื่องเวลา 2) ขาดความชัดเจนในเรื่องวิธีการและงบประมาณ 3) ความช่วยเหลือ, การประสานงานจากหน่วยงานต้นสังกัดมีน้อย 4) ความไม่ต้องการรับถ่ายโอนจาก อบต. ในบางภารกิจ 5) ปริมาณงานในอนาคตที่ อบต. อาจไม่สามารถรองรับได้ 6) การขาดความพร้อมด้านองค์ความรู้ และจำนวนของบุคลากร 7) การไม่ต้องการถ่ายโอนภารกิจจากหน่วยงานต้นสังกัดและ 8) ปัญหาในด้านการควบคุมงบประมาณ ซึ่งอาจมีความไม่โปร่งใสจากจำนวน อบต. ที่มีจำนวนมาก เทียบกับเดิมซึ่งมีหน่วยงานที่รับผิดชอบน้อยกว่า

จากผลงานของผู้วิจัยที่เกี่ยวข้องผู้ศึกษาเห็นว่า สภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีปัญหาแตกต่างกันไป ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพปัญหาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแต่ละแห่ง

นอกจากนี้ยังทำให้ทราบถึงสาเหตุปัญหา ในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้อย่างชัดเจน และการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สนับสนุนให้การพัฒนาสังคมการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นภาระกิจการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนในท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและตามหลักการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อันส่งผลให้ชุมชนหมู่บ้านสงบสุข น่ายุ่ มีความเข้มแข็ง และพัฒนาถึงขั้นพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY